

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. לפניך קטע קצר, ובו מילים מודגשות. קרא אותן, וענה על הסעיפים שאחריו.

אדם נרקסיסט מלא בחשיבות עצמית והתנהגות שלו מאפיינת בדרישה להערצה, בקנאה ובשחצנות. המנהיגים הנרקסיסטים חושבים ששמורה להם הזכות לעקוף איסורים מוסריים. את הצלחות הם נוטים לזקוף לטובתם, ואילו בפשלונויות שלהם הם מאשימים אחרים. כמו כן הם דורשים ציות עיוור, מבקשים שיחמיאו להם ואינם מסוגלים לקבל בקורת.

א. (1) העתק מן הקטע שתי מילים מודגשות שבהן התיי"ו בסוף המילה שייכת למשקל.

_____;

(2) העתק מן הקטע מילה מודגשת שבה התיי"ו בסוף המילה שייכת לשורש. _____

(3) • העתק מן הקטע מילה מודגשת שבה התיי"ו בסוף המילה היא חלק מצורן גזירה סופי.

• כתוב מהי משמעות הצורן במילה שהעתקת. _____

(4) לצורני הנטייה יש כמה משמעויות.

העתק מן הקטע שתי מילים מודגשות שיש בהן צורן נטייה, והמשמעויות של צורן הנטייה בכל אחת מהן היא אחרת.

ציין את המשמעויות של צורן הנטייה בכל אחת מהן.

המילה: _____ משמעויות צורן הנטייה: _____

המילה: _____ משמעויות צורן הנטייה: _____

(5) העתק מן המילים המודגשות בקטע שם פעולה אחד, וציין את הבניין שלו.

שם הפעולה: _____ הבניין: _____

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין.

— חזונו של המנהיג ממש. — יש מסרים שלא אוכל להזדהות איתם.

— נרקסיסט הוא אדם המאָהב בעצמו. — מנהיג זה חוֹנֵן באישיות כובשת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281 + נספח

13. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות בצורת הבינוני.

- בלוח האלקטרוני **מְצָגוֹת** טיסות רבות, אף על פי שנמל התעופה **מְשֻׁבָּת**.
- מנהיג צנוע **נָכוֹן** להיוועץ באחרים כדי שלא לבחור בדרך **שְׂגוּיָה**.
- מנהיג נרקיסיסט אינו **מוֹדָה** בטעויותיו, ואיש ממונהגיו אינו **מְטִיל** ספק בדרכו.
- (1) **בְּאֶחָד** מן המשפטים שתי המילים המודגשות **אינן** באותו הבניין.
- הקף** את המשפט שבו **שתי** המילים **אינן** באותו הבניין, וציין מעל כל מילה את **הַבְּנִיין** שלה.
- (2) בשני המשפטים האחרים, ציין בקו שלאחר כל משפט את **הַבְּנִיין** המשותף לצמד המילים המודגשות במשפט.
- (3) העתק מן המילים המודגשות מילה השייכת לגזרת **נחי עו"י**.
- (4) • העתק מן המילים המודגשות מילה המורכבת **משתי גזרות**.
- כתוב את **השורש** שלה.

ב. מנהיג אותנטי מאתגר את מונהגיו ו**מְעוֹרֵר** אותם לחשיבה.

הקף את הפועל המודגש שהוא באותה **הַגְזָרָה** של הפועל **מְעוֹרֵר**.

— המדינה **מוֹבִילָת** לתהליך של הבראה כלכלית.

— ידו של המנהיג **מוֹשְׁטָת** לשלום.

— האשמות קשות **מוֹטָחוֹת** בפני המנהיג.

ג. לפניך משפט, ובו שלוש מילים מודגשות.

בן גוריון ידע שסוד מנהיגותו טמון ביכולתו לכוון אל דעת הקהל ו **לְבִטָּא** במודע או שלא במודע הרבה

מאמונותיו ה **גְּלוּיּוֹת** וה **סְמוּיּוֹת**.

איזו משלוש המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת **הַגְזָרָה** שלה? **נמק** את תשובתך.

ד. לפניך שני משפטים, ובהם אותה צורת פועל.

— כל עוד הגבול אינו **נִחְצָה**, על המנהיגים להשתדל שלא לבטל עמדות של אחרים.

— אם **נִחְצָה** את הגבול, אנחנו עלולים להיענש.

במה **דומים** הפעלים המודגשים בשני המשפטים? הקף את התשובה הנכונה.

בשורש בלבד בבניין בלבד בגוף בלבד בשורש ובזמן

שם הפועל	שם הפועל	הבניין	הפועל
			הִנָּחַן
			הוֹנָתָה
			נָהַתָּה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281 + נספח

15. א. לפניך משפט.

מנהיג צריך לְתַפְקֵד במציאות סבוכה.

השורש של שם הפועל לְתַפְקֵד הוא תנייני. השלם את הטבלה שלפניך.

שורש ראשוני	שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני	השורש התנייני

ב. לפניך משפט, ובו שם פעולה מודגש.

מנהיג כריזמטי מעורר הַשְׂרָאָה והתלהבות.

לפניך ארבעה שמות פעולה.

הַשִּׁיג, הַפְּרָדוֹת, הַדִּיכָה, הַתְּמַמּוֹת

(1) הקף את שם הפעולה שהוא באותו הַבְּנִיין של הַשְׂרָאָה.

(2) העתק את שלושת שמות הפעולה האחרים, וכתוב ליד כל אחד מהם את הַבְּנִיין שלו.

שם הפעולה: _____ הַבְּנִיין: _____

שם הפעולה: _____ הַבְּנִיין: _____

שם הפעולה: _____ הַבְּנִיין: _____

ג. לפניך שני משפטים.

— תָּם לב וניקיון כְּפִיָּם הכרחיים להתנהלות של מנהיג אותנטי.

— מנהיג צריך לעיתים לְהַעִיז להתעמת ואף לסכן את עצמו כדי להשיג הישגים.

(1) מהי הגזרה המשותפת למילים תָּם, כְּפִיָּם ו לְהַעִיז? _____

(2) לפניך משפט, ובו שתי צורות של הפועל לְהַעִיז בבינוני. הקף את הצורה הנכונה.

מנהיגים נרקיסיסטים נוהגים להשתיק את מי ש מְעַיֵז / מְעַיֵז למתוח עליהם ביקורת.

ד. לפניך שני משפטים.

I. מעצמה כלכלית נּוֹצְרֶת אם המנהיגות היא אחראית ושקולה.

II. מחנכת הכיתה סיפרה במפגש הפְּרָדָה כי היא נּוֹצְרֶת בליבה את הזיכרונות הנעימים מן הכיתה.

נתח את הפועל המודגש בכל אחד מן המשפטים.

נּוֹצְרֶת (משפט I) — שורש: _____ בניין: _____

נּוֹצְרֶת (משפט II) — שורש: _____ בניין: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281 + נספח

16. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- הציבור מחפש מנהיג שהוא **בְּצוּעֵי־סֵט**.
 - הציבור מעדיף הנהגה שבה ה**מְדִינָאִי** מחויב למדיניותו המוצהרת.
 - אחד מראשי ממשלת בריטניה היה **בֶּנְקָאִי** בצעירותו.
- ממין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות.

בסיס <u>לועזי</u> וצורן <u>עברי</u>	בסיס <u>עברי</u> וצורן <u>לועזי</u>	בסיס <u>עברי</u> וצורן <u>עברי</u>

ב. לפניך משפט.

ההנהגה מְסִיְרָה מעליה אחריות.

ציין את השורש ואת הבניין של המילה מסירה.

השורש: _____ הבניין _____

בהקשר אחר המילה **מְסִירָה** משמשת שם פעולה.

כתוב את השורש של שם פעולה זה.

ג. לפניך ארבעה משפטים. בכל משפט מודגשת מילה בשתי צורות.

- מנהיג הוא אדם ש **מְצִיג** / **מְצִיג** את ה"אני" האמיתי שלו.
 - מנהיג צריך לומר: "**אָקֵים** / **אָקֵים** את כל הבטחותיי".
 - מנהיג הוא אדם שלא ינסה **לְאַכֵּף** / **לְאַכֵּף** את עמדותיו על מונהגיו.
 - אסור למונהגים **לְהַכְנִיעַ** / **לְהַכְנִיעַ** לגחמות של מנהיגם.
- (1) בכל משפט הקף את המילה שניקודה משקף את ההגייה ה**נְכֻנָּה**.
- (2) בחר בשתיים מן המילים שהקפת, ו**נמק** בנוגע לכל אחת מהן מדוע צורתה היא הנכונה.

המילה: _____

הנימוק: _____

המילה: _____

הנימוק: _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. לפניך קטע על פי טקסט 1, ובו מילים מודגשות.

I המונח "חדשות כזב" כולל קשת רחבה של הטעיות ובדיות. באחת מן הכתבות הידועות לשמחה
II פורסם כי יש חיים על הירח. "החדשות מהירח" הצגו באופן שנועז לשוות להן מדה של אמת.
III המאמרים נלקחו כביכול מכתב עת מדעי, הובאו בהם נתונים כמותיים רבים, ובצידם תיאור של הטלסקופ
IV ששימש לגלוי.

א. במה המילים הטעיות, בדיות (שורה I) נבדלות זו מזו? הקף את התשובה הנכונה.

בגזרה, במשקל, בסוג הצורן הסופי, בחלק הדיבור

ב. ציין את השורש ואת הבנין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

ידועות (שורה I): השורש _____ הבנין _____

נועז (שורה II): השורש _____ הבנין _____

ג. • ציין את הבנין של שם הפועל לשוות (שורה II). _____

• כתוב פועל בבנין הפעיל שנגזר מן השורש של לשוות _____

• כתוב פועל בבנין התפעל שנגזר מן השורש של לשוות _____

ד. בכל אחת מן המילים: הצגו, מדה (שורה II) יש דגש המציין עיצור חסר. ציין ליד כל מילה את העיצור החסר בה.

הצגו: העיצור החסר _____

מדה: העיצור החסר _____

ה. לפניך זוגות של מילים. הקף את הזוג ששתי המילים שבו שייכות לאותה הגזרה של המילה גלוי (שורה IV).

• פנוי , מלוי

• עשוי , רצוי

• נשוי , נשגוי

• מצוי , קרוי

ו. אחת מן המילים המודגשות בקטע שבראש השאלה מסתיימת בצורן גזירה.

הקף את המילה, וציין את משמעות הצורן הסופי שבמילה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

13. א. לפניך משפט על פי טקסט 3.

כשמנהיג כלשהו מזכיר את המושג "פייק ניוז" הוא מתכוון למאמרי דעה המנוגדים לעמדה שלו, לחדשות שלדבריו הן חדשות מוטות.

(1) ציין את הבניין של כל אחת מן המילים שלפניך.

מְנוֹגָדִים _____, מְטוֹת _____

(2) כתוב שני שמות פעולה מן השורש של המילה מְטוֹת, לפי ההנחיות האלה:

שם פעולה בבניין קל _____

שם פעולה בבניין הפעיל _____

(3) • מבין זוגות המילים שלפניך, הקף את שני הזוגות שהשורש של שתי המילים בהם זהה.

הִנְגָדָה, הִגָדָה

הִנְגָנָה, הִגָנָה

אוֹכַל, אוֹכֵל

הַנְשִׁיר, הַנְשִׁיר

• העתק כל אחת מן המילים שבזוגות שלא הקפת, וציין את השורש של כל מילה.

(4) העתק מן המשפט שבראש סעיף א צורת בינוני המשמשת בתפקיד שם עצם.

ב. לפניך ארבעה צירופים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

נְשִׁאוֹת ארצות הברית; מְשׂוֹא פָּנִים (ותרנות וסלחנות, אפליה לטובה של אחד הצדדים);

נְשׂוֹא פָּנִים (נכבד, חשוב); מְשָׂא להערכה

הקף את המשפט שהנאמר בו נכון:

• כל ארבע המילים המודגשות נוצרו באותה דרך תצורה.

• כל ארבע המילים המודגשות נגזרו מאותו השורש.

• כל ארבע המילים המודגשות הן צורות בינוני.

• כל ארבע המילים המודגשות בצירופים שייכות לאותו חלק דיבור.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

14. א. לפניך ידיעת הבהרה שפורסמה במרשתת, ובה מילים מודגשות.

בכל הקשור להודעה שהופצה אמש, הקוראת לתושבי ירושלים להתכונן לסערה, אפשר להירגע: מדובר ב"פייק ניוז". להלן התגובה של דוברות עיריית ירושלים: "את ההודעה שהופצה ברשתות החברתיות לא פרסמה עיריית ירושלים, ועל פי התחזית לא צפויה סערה בירושלים בסוף השבוע הקרוב".

(1) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק שלוש מילים מגזרת ע"ו.

(2) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק מילה אחת מגזרת נחי פ"ו.

(3) כתוב פועל בבניין נפעל, בזמן עבר ובגוף נסתרת מאותו השורש של הפועל צפויה.

(4) לפניך חמש מילים: תחזית, המחזה, חזאי, חוזה, מתחזה.

• הקף את המילה שהשורש שלה הוא תניינ.

• ענה על השאלות שלפניך בנוגע למילה שהקפת:

ציין את השורש התנייני של המילה.

ציין את שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני.

ציין את השורש הראשוני של המילה.

ב. לפניך דברים שנשא יושב ראש של מועצת תלמידים באחד מבתי הספר, בתום סדנה שעסקה בהתנהגות בטוחה

ברשת. בדבריו של יושב ראש המועצה הודגשו פעלים הפותחים באות מ"ם.

בפעלים שהודגשו נקד את המ"ם המוספית, כדי לשקף את ההגייה הנכונה שלה. בחר את הניקוד מבין

האפשרויות: כּ או כֵּ. הקפד לנקד באופן ברור ובולט.

כל אחד מכיר את תופעת המסרונים, בעיקר מסרונים פרסומת, הנשלחים אל הטלפונים הניידים שלנו בלי הסכמתנו. תופעה זו היא מטרד מעיק, ולכן חשוב לדעת להתמודד איתה. איני משיב על מסרונים ממספר לא מזוהה, ואם אפשר, אני מסיר את שמי מרשימות התפוצה. אני מצייע לכם להיות ערים לכך ולנהוג כמוני. כיום גם החוק מגן עלינו מפני תופעה זו, וקובע כי משלוח מסרונים כאלה הוא עבירה פלילית.



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281 + נספח

15. א. לפניך שלוש הנחיות III-I לזיהוי חדשות כזב.

בכל הנחיה הודגשו מילה או מילים. ענה על השאלות שלאחר כל הנחיה.

ההנחיות:

I. **פָּרְרוּ** מיהו המחבר.

- כיצד יש להגות את צורת העבר בגוף נסתב של הפועל **פָּרְרוּ**? הקף את התשובה הנכונה.

פָּרַר / פָּרַר

II. **שִׁמּוּ** לב לכותרת. **בְּדָקוּ** אם היא קשורה לתוכן הידיעה או אם היא **מְגֻזָּמֶת**, **דְּרָמָטִית**,

מְעַצְבֶּנֶת במיוחד או לא **רְאֵלִית**.

- ציין את את **השורש**, את **הבניין** ואת **שם הפועל** של הפועל **שִׁמּוּ**.

שורש _____ בניין _____ שם הפועל _____

- מבין המילים המודגשות בהנחיה II, העתק את שני שמות התואר שהם בצורת **בִּינוּנִי**, וציין את

הבניין של כל אחד מהם.

- ציין שתי נקודות דמיון בתצורתם של שמות התואר המודגשים **האחרים** שבהנחיה II.

III. אם הידיעה **מופרכת**, **בְּדָק** אם היא פורסמה באתר סאטירי.

- כיצד יש לקרוא את המילה **מופרכת**? הקף את התשובה הנכונה.

מְפָרֶכֶת / מְפָרֶכֶת

- נמק את תשובתך.

ב. בהנחיות III-I שלעיל משמשים הפעלים: **פָּרְרוּ**, **שִׁמּוּ**, **בְּדָקוּ**, **בְּדָק**.

(1) ציין את הזמן (הדרך) של פעלים אלה. _____

(2) בעברית יש דרכים נוספות לניסוח הנחיות. לפניך ההנחיה: **פָּרְרוּ** מיהו המחבר.

נסח הנחיה זו בדרך אחרת.

16. א. לפניך שלוש מילים שיש להן שורש משותף.

- שם הפועל **לְדַוֵּב** נוטה על דרך גזרת _____, ואילו שם הפועל **לְדַיֵּב** נוטה על דרך גזרת _____.

- לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.
 - בקרוב אֶזַם תוכנית חדשה לפיתוח חשיבה ביקורתית.
 - המורדים זָמְמוּ לתפוס את השלטון.
 - ברגע האחרון סיכלה המשטרה מְזַמָּה של ארגון פשע לפרוץ לאחד הבנקים.
 - זהו מִיזָם חדש בבתי הספר בצפון הארץ.
- בטבלה שלפניך מיינ את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי השורש, וציין בראש כל עמודה את השורש של המילים שבה.

- לפניך ארבע מילים הקרובות במשמעותן ומבטאות תכונה.
- עָרוֹם, רַמָּאי, תִּכְסִּיטָן, נוֹכֵל
- (1) מבין ארבע המילים **הקף** את המילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.
- (2) מהי דרך התצורה המשותפת לשלוש המילים האחרות? _____
- (3) • מבין שלוש המילים האחרות איזו מילה אינה צורת בינוני? _____
- ציין את משקלה _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א.

לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

הקף את המילה או המילים שבהן המ"ם אינה שורשית.

- "... חטאים חמורים שלעיתים אין עליהם מְחִילָה כלל". (טקסט ב)
- "הגנב לומד ערכי מוסר..." (טקסט ב)
- החולד חי במְחִלָה מתחת לאדמה.
- קיבלנו אישור על מְסִירָה של החבילה ששלחנו.

ב.

לשורש של המילה מְחִלָה יש כמה משמעויות.

כתוב את השורש של מְחִלָה, וציין שתיים מן המשמעויות של השורש.

השורש: _____

משמעות I: _____

משמעות II: _____

ג.

לפניך שני משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- האסיר הִחֵל לִרְצוֹת את עונשו.
 - החוק יִנְחֵל בכל מוסדות החינוך.
- (1) הקף את הפועל שהשורש שלו שונה מן השורש של המילה מְחִלָה.
- (2) ציין את הגִזְרָה של הפועל שהקפת. _____

ד.

לפניך משפט ובו פועל מודגש.

"מעמדו נחות והוא מְשַׁעֲבֵד". (טקסט ג)

- (1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל מְשַׁעֲבֵד. _____
- (2) כתוב כיצד נוצר השורש של הפועל מְשַׁעֲבֵד. _____

ה.

לפניך משפט ובו פועל מודגש.

אל תטילו עונשים; נִסוּ לְתַמְרָץ את התלמידים בדרכים אחרות.

- (1) השורש של הפועל לְתַמְרָץ הוא תנייני. מהו שם העצם שממנו נגזר השורש? _____
- (2) מהו תפקידה של האות תי"ו בפועל לְתַמְרָץ, ומהו תפקידה בשם העצם שכתבת? _____
- תפקיד התי"ו בפועל: _____
- תפקיד התי"ו בשם העצם שכתבת: _____



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281 + נספח

13. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים בצורת הסביל.

- לכל מערכת חינוך יש ערכים אשר היא מְצָנָה להגשימם.
 - מחוץ לחממה המוֹגֶנֶת של בית הספר יש התחשבות מועטה בעברייני ובנסיבות חייו.
 - ההצדקה לענישה מוֹבֵאת בדברי חז"ל.
 - הנהג נדרש לפצותו על הרכוש שֶנֶזַק בתאונה.
- בטבלה שלפניך כתוב ליד כל פועל סביל את הפועל הפעיל המתאים (שמור על הגוף והזמן של הפועל).
שם לב: הוסף ניקוד לפעלים (1), (2) כדי לשקף את הגייתם.

סביל	פעיל
(1) מְצָנָה	
(2) מוֹגֶנֶת	
(3) מוֹבֵאת	
(4) נֶזַק	

ב. לפניך משפט, ובו צורה סבילה נוספת: אם אין מענישים את העברייני, נראה שמידת הדין והצדק לְקוּיָה.

- (1) כתוב את צורת הפעיל של הצורה לְקוּיָה. _____
- (2) הפעלים בסעיף א נוטים בבניינים סבילים. ציין במה שונה הצורה לְקוּיָה מפעלים אלה מבחינת הבניין ומשמעותו.

ג. הפועל מוֹשֵׁב הוא דור־משמעי. בלי הקשר אפשר לנתח אותו בשתי דרכים.

ציין את שני השורשים האפשריים, וכתוב ליד כל שורש שם פועל בבניין קל משורש זה.

שורש I: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____

שורש II: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____

ד. בכל אחד מן המשפטים שלפניך הקף את הצורה שהגייתה תקינה.

- תלמיד שֶנֶכְשֵׁל / נֶכְשֵׁל אינו זקוק לעונש אלא לחיזוק.
- משרד הבינוי והשיכון מעניק סיוע בדיוור לְנִכְיָם / נִכְיָם.
- כדאי לאחסן תבלינים בצנצנת שיש לה מכסה מְחוֹרָר / מְחוֹרָר.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281 + נספח

14. א. ענישה היא תגובה על הפרת **חובותיו** החברתיות של האדם.

במילה **חובותיו** יש שני צורנים סופיים.

כתוב את שני הצורנים הסופיים, ולכל אחד מהם ציין את סוג (צורן גזירה או צורן נטייה) ואת משמעותו.

צורן I: _____ צורן II: _____

סוג הצורן: _____ סוג הצורן: _____

משמעות הצורן: _____ משמעות הצורן: _____

ב. לפניך רשימה של מילים בסיומת □ ית.

אַרְוֹנִית, מְלַצְרִית, לוּחִית, מְלִית, עֲצָלָנִית, גְּבִשׁוּשִׁית

(1) בטבלה שלפניך מיין את המילים לשתי קבוצות לפי סוג הצורן הסופי (צורן גזירה או צורן נטייה).

(2) כתוב את המשמעות המשותפת של הצורנים בכל קבוצה.

צורן גזירה	צורן נטייה
משמעות הצורן:	משמעות הצורן:

ג. לפניך שלושה שמות ומשמעויותיהם.

חֶלְקִיק – חלק זעיר **עֶגְלָל** – מעוגל מעט **מְתַקֵּק** – מתוק במקצת

(1) מה המשותף למשקלים של השמות מבחינת דרך היצירה שלהם? _____

(2) מה המשותף למשקלים של השמות מבחינת המשמעות שלהם? _____

(3) לפניך שם נוסף: **יִפְהָה**.

במה דומה שם זה לשמות שבראש הסעיף, ובמה הוא שונה מהם?

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281 + נספח

15. א. לפניך חידושי מילים של האקדמיה ללשון העברית.

מִקָּר (קולר), גִּלְגִּנוֹעַ (קורקינט ממונע), תַּחְפִּיף (שמפו), מְטַעֲנִית (טנדר)
מַצְלָה (מנגל, גריל), מְחִיקוֹן (טיפקס), שְׁמֶרְחָם (תרמוס)

(1) בטבלה שלפניך מייין את המילים לפי דרכי התצורה שלהן.

שורש ומשקל (גזירה מסורגת)	בסיס וצורן סופי (גזירה קווית)	הלחם

(2) העתק את המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל, וכתוב לכל מילה את השורש שלה.

ב. לפניך משפט ובו מודגשת מילה שנוצרה בלשון הדיבור.

כשמכינים ארוחה חגיגית חשוב לַצְלִיחַת את המנה ולהגיש אותה בצורה נאותה.

כתוב באיזה אופן נוצר הפועל לַצְלִיחַת.

ג. מְקַרֵּר או מְקַרֵּר?

המילה מְקַרֵּר היא המילה התקנית. יש הטוענים כי המילה הייתה צריכה להיות מְקַרֵּר.

כתוב שיקול דקדוקי לַכּל אחת מן הצורות. לַכּל אחד מן השיקולים הַבָּא דוגמה מתאימה.

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281 + נספח

16. א. "כל אדם חָשׂ שלא ייתכן שהרשעים [...] לא יבואו על עונשם". (טקסט א)

לפניך רשימה של שמות פעולה:

הוֹרָאָה, הָאָטָה, שְׂפִיטָה, כְּפָרָה, הַכְלָה

(1) העתק מן הרשימה שם פעולה באותו הבניין של הפועל חָשׂ.

(2) העתק מן הרשימה שם פעולה באותה הגזרה של הפועל חָשׂ.

(3) חלק משמות הפעולה ברשימה שייכים לאותו הבניין.

העתק אותם, וכתוב לכל שם פעולה שהעתקת את שם הפועל שלו.

• כתוב את הבניין המשותף לשמות הפעולה שהעתקת.

(4) כתוב שני שמות עצם מן השורש של הפועל חָשׂ במשקלים שונים.

ב. לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים.

• רבים סבורים שעבריינים יִיָּאָו מפני העונש ולא יעברו עבירה.

• חשוב שהעונשים על עבירות חמורות לא יִיָּאָו קלים מדי בעיני הציבור.

בטבלה שלפניך כתוב לכל אחד מן הפעלים את השורש שלו, את הבניין שלו ואת הפועל בהווה יחיד באותו הבניין.

פועל — הווה יחיד (הוסף ניקוד לפעלים כדי לשקף את הגייתם הנכונה.)	בניין	שורש	
			יִיָּאָו
			יִיָּאָו

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- העיקרון השלישי שמנוצל עד הַנֶּם הוא צמצום הפער בין הניצחון להפסד. (מתוך טקסט 2)
- ידוע שילדים בגיל ההתבגרות הם הַמִּימִים, ויש אנשים שמנצלים זאת.
- "וַיְהִי כְכָלוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד הַיּוֹם". (דברים ל"א, כ"ד)
- היא הבטיחה שתגיע בזמן, ואני לְתִמִּי שוב האמנתי לה.

(1) ציין את הגזרה המשותפת למילים המודגשות במשפטים.

(2) ציין שני מאפיינים של הגזרה שצינת, והדגם כל אחד מהם על פי מילה אחת מן המילים המודגשות.

מאפיין 1: _____ מילה מדגימה: _____

מאפיין 2: _____ מילה מדגימה: _____

(3) בטבלה שלפניך מיון את המילים המודגשות לשתי קבוצות על פי משמעותן במשפטים, וציין בראש כל

עמודה את המשמעות של המילים בה.

משמעות I :	משמעות II :

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- החברה מסיקה מסקנות ממחקרים על משחקי מחשב מסחריים ומְחִילָה אותן על דור חדש של משחקים טיפוליים (על פי טקסט 3).
- בערב יום הכיפורים היהודי מבקש מְחִילָה מאלה שפגע בהם.
- בטיול ראינו מְחִילָה של חפרפרת.

ציין לאחר כל משפט את השורש של המילה המודגשת בו.



עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281 + נספח

13. א. (1) נתח כל אחד מן הפעלים שלפניך לשורש ולבניין.

נוֹכַחִים שורש _____ בניין _____

נוֹכַחִים שורש _____ בניין _____

(2) לפניך שני משפטים. שבץ בכל משפט את הפועל המתאים למשמעות המשפט מבין השניים:

נוֹכַחִים או נוֹכַחִים. שים לב: עליך להעתיק גם את הניקוד.

• לדעת פסיכולוגים ואנשי חינוך, הוריהם של מתבגרים צריכים להיות _____ בבית

בשעות אחר הצהריים ולפקח על פעולות ילדיהם.

• הורים רבים _____ לדעת כי ילדיהם עדיין זקוקים לפיקוח ולהכוונה.

ב. לפניך היגדים שהוצגו למשתתפים בסקר, שמטרתו לבדוק את מידת התמכרותם לטלפון החכם.

• ההתעסקות בִּטְלֶפֶון הַחֶכֶם שְׁלִי תוֹפֶסֶת חֶלֶק חָשׁוּב בְּחַיִּי.

• אֲנִי חוֹשֵׁב עַל הַטְלֶפֶון הַחֶכֶם שְׁלִי גַם כְּשֶׁהוּא אֵינּוּ בְּהֶשֶׁג יָדִי.

• קָשָׁה לִי לְהִמָּנֵעַ מִן הַשְׁמוּשׁ בִּטְלֶפֶון הַחֶכֶם גַּם בְּזֶמַן הַרְצָאָה.

(1) הקף בהיגדים ארבעה שמות הנוטים במשקלי שמות הפעולה.

(2) מבין השמות שהקפת, העתק שניים השייכים לאותו הבניין. _____

(3) ציין את השורש של כל אחד מן השמות שהעתקת בסעיף ב(2). _____



עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281 + נספח

14. לפניך משפט על פי טקסט 3, ובו מודגשים שני שמות פועל: לְכַנֵּן ולִירוֹת.

במשחקי פעולה במחשב השחקן חייב להחליט, בתוך שנייה בערך, באיזה כלי נשק לבחור, לאן לְכַנֵּן ומתי לִירוֹת.

א. לפניך רשימה של שמונה מילים הגזורות מן השורש של שם הפועל לְכַנֵּן.

כֵּן, הִכִּין, כָּנֵן, הִכּוֹן, נָכוֹן, הִכְוִין, כּוֹנֵן, הוֹכֵן

(1) בטבלה שלפניך מיון את המילים שברשימה לפי הבְּנִינִים.

קל	נפעל	הפעיל	הופעל	פיעל

(2) ציין את הגזרה המשותפת לכל המילים שברשימה. _____

(3) אף על פי שכל המילים שברשימה שייכות לאותה הגזרה, מקצת המילים נוטות על דרך גזרת השלמים.

הקף ברשימה את המילים הנוטות על דרך גזרת השלמים.

(4) כתוב שני פעלים מן השורש של הפעלים שברשימה, לפי ההנחיות שלפניך.

- פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך הגזרה שצינת בסעיף א(2). _____
- פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך גזרת השלמים. _____

ב. (1) הקף את צורת העתיד בגוף נוכח (גוף שני, יחיד) הנכונה של שם הפועל לִירוֹת.

תִּירָה, תִּירָה

(2) לפניך ארבעה צירופים, ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות הקף את המילים שנגזרו

מאותו השורש של שם הפועל לִירוֹת.

המוֹרָה לעברית, בלי מוֹרָא ופחד, יְרִית הפתיחה, הוֹרָה מלווה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281 + נספח

15. א. לפניך רשימת שמות של משחקי ילדים, ובה מילים מודגשות.

איש תלוי, פרה עוֹרֶת, חבילה עוֹבֶרֶת, מחבואים,

סבתא סוֹרֶגֶת, צוללות, דג מלוח

(1) מבין המילים המודגשות, העתק שתי מילים שאינן צורות בינוני, וציין את המשקל של כל מילה.

המילה: המשקל:

המילה: המשקל:

(2) מבין צורות הבינוני שברשימה העתק רק את צורות הבינוני הסביל.

ב. השלם את הקטע שלפניך.



משחקי כדור עדיין נפוצים בימינו.

מן המילה כדור נגזרה המילה כדורי שמשמעותה היא דבר עגול, שנראה כמו כדור.

משמעות צורן הגזירה הסופי במילה כדורי היא .

המילה כדורת היא החלופה העברית לבאולינג, והיא נוצרה בדרך של .

דרך התצורה של המילים כדוריסל, כדורגל היא .

דוגמה למילה נוספת שנגזרה באותה דרך תצורה של המילים כדוריסל, כדורגל היא המילה

מטקסט 3, שורה 2.

מן המילה כדור נגזר השורש המרובע כ-ד-ר. השורש המרובע כ-ד-ר נוצר בדרך של

.

ג. לפניך משפט, ובו מודגשות שתי מילים.

מהירות גלישה גבוהה מאפשרת תגובות מהירות למהלכים במשחק.

ציין ליד כל מילה את סוג הצורן הסופי שבה: צורן גזירה או צורן נטייה, וקבע את משמעותו.

מהירות סוג הצורן הסופי: משמעותו:

מהירות סוג הצורן הסופי: משמעותו:



עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281 + נספח



16. א. "גיימר" (gamer) הוא חובב מושבע של משחקי וידאו ושל משחקי מחשב

ומקדיש זמן רב למשחקים עצמם, לדיון בהם ולקריאה עליהם.

בשל הצורך בחלופה עברית למילה "גיימר", הציעה האקדמיה ללשון

העברית שתי אפשרויות והעמידה אותן לבחירת הציבור.

משחקן, משחקאי

(1) ציין באיזו דרך תצורה בחרה האקדמיה ללשון העברית ליצור את

שתי החלופות האלה.

(2) בחר באחת החלופות ופרט את דרך תצורתה.

ב. יש המציעים את המילה שחקת במקום המונח "הפרעת גיימינג".

ציין את השיקולים הדקדוקיים שהנחו את המציעים.

ג. שמות הפועל לטלפן, לציץ (בטוויטר) רווחים בעברית. נוסף עליהם נוצרו בלשון הדיבור גם לגגל ולפסבוק.

(1) ציין את הבניין המשותף לכל ארבעת שמות הפועל האלה.

(2) רק לאחד מארבעת שמות הפועל יש שורש עברי. הקף אותו.

(3) שורשיהם של שמות הפועל האחרים מקורם בלעז. באיזה אופן נוצרו השורשים האלה?

ד. (1) לפניך שני משפטים, ובכל משפט שתי מילים מודגשות: מילה המשקפת את ההגייה הנכונה ומילה

המשקפת הגייה שגויה. בכל משפט הקף את המילה המבטאת את ההגייה הנכונה.

• המצלמה בטלפון הנייד משמשת להנעוד / הנעוד אירועים בחיננו.

• המחלף / מחלף החדש נבנה באמצעות שימוש בטכנולוגיה חדישה.

(2) בחר באחת מן המילים שהקפת, ונמק מדוע המילה שהקפת היא הנכונה.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

I. החברה הישראלית **החלה** לקדש את **תעודת** הבגרות.

II. כך משנים את התדמית של החינוך המקצועי. _____

III. ההשגים של תלמידים רבים אינם מאפשרים להם להתקבל לאוניברסיטה, ומנהלי בתי הספר המקצועיים

רוצים לשנות מצב זה. _____

IV. במאבקם של מתנגדי החינוך המקצועי **חב"יה** ההנחה שהמסלול העיוני **מיטיב** עם כל התלמידים.

V. אם בתי הספר יקבלו רק תלמידים שגרים באזורים מסוימים, הפערים בחברה יגדלו, והניעות החברתית

תתמוטט.

(1) הקף את שני המשפטים שבהם שתי המילים המודגשות הן מאותה הגזרה. כתוב בקו ליד כל משפט שהקפת את

הגזרה המשותפת לשתי המילים.

(2) משלושת המשפטים של **לא** הקפת, בחר שני משפטים, והשלם את הטבלה:

העתק לטבלה את המילים המודגשות, וציין את השורש של כל אחת מהן.

השורש	המילה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281 + נספח

13. א. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

— הַמְלוֹנָאי מתלונן על מחסור בעובדים.

— התעשיינים מעוניינים בַּהֲצָטָרָפוֹת כוח עבודה מקצועי לשוק העבודה.

כתוב את דרך התצורה של אחת משתי המילים המודגשות, והסבר את דרך היווצרותה.

כתוב מהי המשמעות של הצורן הסופי או של המשקל של המילה שבחרת.

ב. המילה מְקֻצָּעֵן מסתיימת בצורן שיכול להתפרש בשתי דרכים: צורן גזירה או צורן נטייה.

שבץ את המילה "מקצוען" במשפט משלך, כך שהצורן הסופי בה יהיה צורן גזירה:

שבץ את המילה "מקצוען" במשפט משלך, כך שהצורן הסופי בה יהיה צורן נטייה:

ג. לפניך משפט.

תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מוכשרים.

השלם את הטבלה שלפניך: העתק מן המשפט רק את צורות ה**בִּינּוּנִי**, ציין את הבניין, את השורש

ואת חלק הדיבור של כל אחת מן המילים שהעתקת.

חלק דיבור	שורש	בניין	צורת הבינוני

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281 + נספח

14. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם חמישה פעלים מודגשים — ארבעה מהם סבילים, ואחד מהם אינו סביל. קרא את ארבעת המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- I. בעתיד **מִתְכַנְנֶת** בניית בתי ספר מקצועיים ליד מפעלים.
 - II. כל אחד צריך **לְהִשְׁתַּכֵּר** בכבוד.
 - III. היה חשש שמא תלמידים יִסְלְלוּ לחינוך מקצועי, וכבר בגיל 14 יִחַרְץ גורלם לעבוד בעבודת כפיים.
 - IV. ההסללה ההפוכה נִגְרָמָה בשל סגידה בלתי מתפשרת להשגת תעודת בגרות.
- (1) **הקף** שני פעלים סבילים מאותו הבניין.
- (2) בחר בפועל סביל אחד שלא הקפת, וכתוב אותו **בצורת הפעיל**. שמור על הַגֹּן ועל הַזֶּמֶן של הפועל.

(3) כתוב את הפועל שאינו סביל בזמן עתיד, גוף מדבר (גוף ראשון, יחיד).

ב. לפניך משפט המעובד מטקסט 1 (שורה 10), ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו. בתי ספר רגילים **מכוונים** לרוב למסלול של השכלה גבוהה.

את הפועל המודגש אפשר לקרוא בשתי צורות: **מְכַוְּנִים** או **מְכַוְּנִים**.
 (1) לשתי צורות הפועל יש מן המשותף, אך הן גם שונות זו מזו.
 לפניך פריטים דקדוקיים. הקף רק את הפריטים הדקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל.

זמן שורש בניין גוף

(2) השורש של הפועל **מְכַוְּנִים** נוטה על דרך השלמים. אולם יש לשורש זה נטייה גם על דרך גזרת נחי עו"י.
 כתוב פועל באותו השורש ובאותו הבניין של הפועל **מְכַוְּנִים** על דרך גזרת נחי עו"י.



עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281 + נספח

ג. לפניך ארבעה משפטים, ובהם שש מיילים מודגשות. מיינ את המילים בטבלה שלפניך על פי הגזרה הכתובה בראש כל עמודה.

- (1) יש תחומי לימוד שעוסקים במה שְׂצוּי ולא במה שְׂמָצוּי.
- (2) אנשי מערך הרפואה החליטו שלא לְשַׁבֵּת עוד.
- (3) מוסד אקדמי צריך לְהִקְנוֹת לסטודנטים יכולות הבנה וחשיבה.
- (4) הנוסעת נִחְתָּה בארץ אתמול, וכבר היום עלתה למטוס, והוא הִמָּרִיא חזרה לארצה.

שלמים	נחי לי"ה	נחי ל"א

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281 + נספח

15. א. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם זוג פעלים מודגשים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. לדברי ורטהיימר, הטענה שעושים טובה לתלמידים כשמרחיקים אותם מן החינוך המקצועי־טכנולוגי היא

מְגַחֶכֶת / מְגַחֶכֶת.

II. הַצְעָנוּ / הַצְעָנוּ לתלמידים החלשים לבוא ללמוד במסלול הטכנולוגי.

III. הם פוגעים בעיקר בתלמידים שיכלו להצליח ולשגשג בחינוך המקצועי במקום לְהַכְשִׁיל / לְהַכְשִׁיל בחינוך הרגיל.

(1) בכל אחד מן המשפטים **הקף** את הפועל המשקף את ההגייה הנכונה.

(2) **נמק** מדוע בחרת בצורה זו של הפועל בכל אחד מן המשפטים.

משפט I:

משפט II:

משפט III:

ב. לפניך רשימת מילים.

הקף רק את המילים הנוטות באותה הגזרה של המילה **תִּלְמִיד**.

תַּעֲנִית, תַּפְרִיט, מַפְחִית, תַּבְנִית, מַחְלִיט

ג. לפניך משפט, ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים שאחרי.

מערכת החינוך אינה **מְסִיָּרָה** את אחריותה מתלמידים שלומדים במסלול המקצועי.

(1) כתוב את **השורש** ואת **הבניין** של הפועל **מְסִיָּרָה** שבמשפט.

השורש של הפועל **מְסִיָּרָה**:

הבניין של הפועל **מְסִיָּרָה**:

(2) בהקשר אחר, המילה **מְסִיָּרָה** יכולה לשמש שם עצם (שם פעולה).

כתוב את **השורש** ואת **המשקל** של השם **מְסִיָּרָה**.

השורש של השם **מְסִיָּרָה**:

המשקל של השם **מְסִיָּרָה**:

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281 + נספח

16. א. לפניך רשימה של חמישה פעלים ששורשיהם מרובעים:

(השעון) תִּקְיֶנֶק, עֲרִיב (את המרק), עִבְרַת (את שמו),

תִּדְרֶךְ (את החניכים), רִמְזֶר (את הצומת)

בחר שני פעלים מן הרשימה, והסבר כיצד נוצר בכל אחד מהם השורש המרובע.

ב. לפניך רשימה של שמונה שמות הנזכרים במשקל שמות הפעולה.

הִשְׁבַּחָה, הִדְוֵק, הִקָּן, הוֹפְעָה,

פִּלְפְּלָה, טִיּוֹב, הִמָּרָה, פִּרְסוֹם

(1) מייין בטבלה שלפניך את השמות על פי בניינים.

(2) כתוב את הבניין בראש כל עמודה.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך קטע על פי הפסקה הראשונה מטקסט 2, ובו פעלים מודגשים.

- | | |
|---|---|
| 1 | המבוגרים הולכים ומאבדים את חשיבותם, מפני שמה שהם יכולים ללמד את הצעירים כבר אגור ומתעד |
| 2 | במכונות החכמות. ככל שנקדש את החדשנות וככל שבחינו יתרופף הקשר לערכי העבר, יוסיפו הזקנים |
| 3 | ויאבדו את ערכם. הניסיון הנצבר בתודעתם של מבוגרים אינו מועיל לצעירים בני זמננו, ואולי אף מזיק, |
| 4 | ולשווא נקונו על כך. |

(1) ציין את השורש של הפעלים: יוסיפו (שורה 2) _____ מזיק (שורה 3) _____

(2) ציין את הבניין של הפעלים: מתעד (שורה 1) _____ נקונו (שורה 4) _____

(3) I. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים

שנוצרו מאותו השורש של הפועל אגור שבשורה 1 בקטע.

- מאגרי מידע
- אני מקווה שאגור ליד הורי.
- האוגר הוא בעל חיים מסדרת המכרסמים.
- עליי לתקן את המגרה שבשולחן הכתיבה שלי.
- אשר יגרתני בא לי.

II. העתק את המילים שלא הקפת בתת-סעיף I (3), וציין את השורש של כל מילה.

(4) כתוב את צורת העתיד בגוף מדבר (גוף ראשון, יחיד) של הפועל יכולים (שורה 1): _____

ב. (1) לפניך משפטים, ובכל משפט שני פעלים מודגשים: פועל המשקף את ההגייה הנכונה ופועל המשקף הגייה

שגויה. בכל משפט הקף את הפועל המשקף את ההגייה הנכונה.

- אגלה לכם סוד מכחש / מכחש ומודחק היטב.
- לצערנו, הערך של ניסיון החיים השתנה / השתנה.

(2) בחר בפועל אחד שהקפת, ונמק את תשובתך.



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281 + נספח

12. א. לפניך משפטים ובהם צורות פועל מודגשות, הנוטות בחמישה בניינים.

- פעמים רבות הצעירים מִיטִיבִים לדעת מן המבוגרים כיצד להתנהג בחברה.
 - האם צריך לְשׁוֹב ולהזכיר שנפולאון הצעיר היה חד לאין שיעור מנפולאון המבוגר?
 - בעבר נהגו לְמַנּוֹת אנשים לתפקיד לפי הוותק.
 - האוכלוסייה הולכת ומְזַדְקֶנֶת.
 - צעירים רבים אינם מוֹדָעִים לחשיבות ההקשבה למבוגרים.
- (1) מבין שבעת הבניינים בעברית, אילו שני בניינים אינם מיוצגים בצורות הפועל המודגשות שלעיל?

(2) כתוב פועל הגזור מן השורש של המילה מוֹדָעִים ונוטה באחד הבניינים שצינת בתת-סעיף א (1).

ב. לפניך רשימה של מילים מודגשות.

נְרָאִית, זְקֵנִי השבט, יִתְרוֹן, מִישׁוֹרֵי חיים,
נְסוּי, מדע בְּדִיוֹנִי, תְּמִימוֹת, יִשְׁקוּ אֶת־

(1) ברשימת המילים המודגשות הקף רק את אותיות יו"ד השורשיות.

(2) לפניך רשימת מילים.

הקף את המילים הנוטות באותו המשקל של המילה מִישׁוֹר.

מְשַׁעוֹל, תִּינוֹק, מֵתוֹן, מְסִתּוֹר, כְּנוֹר, מְזֻמּוֹר

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281 + נספח

13. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

את הילדים עדיין מלמדים שלגיל ולניסיון יש חשיבות. לילדים גדולים יש יותר זְכוּת מלילדים קטנים. למשל, הם רְשָׁאִים להישאר יְעָרִים עד שעה מאוחרת. מה אומרים לקטנים? כאשר תגדלו תִּתְּהַנּוּ אף אתם מן הזכויות האלה.

(1) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה?

מהי גזרתה?

מה הגזרה המשותפת למילים האחרות?

(2) לפניך רשימת מילים. הקף את המילים שנגזרו מאותה הגזרה של המילה רְשָׁאִי.

קִנְאִי, פִּנְאִי, מִצָּאִי, תִּנְאִי, מִלְאִי, בִּלְאִי

ב. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם שמות פועל מודגשים.

- לְדַמֵּן את "העצמי העתידי"
- לְתַרְגֵּם ספר
- לְתַעַד את תגובות המשתתפים בניסוי
- לְתַקֵּן את העבודה
- מה גרם לקריין לְהִשְׁתַּתֵּק באמצע המשפט?

העתק רק את שמות הפועל ששורשיהם תנייניים, וציין ליד כל שם פועל שהעתקת את השורש הראשוני שממנו

נגזר השורש התנייני של שם הפועל.

בְּקֶרֶת איכות **בְּנִית** תוכניות **הַקְלָה** בתורנויות **תַּפְעוּל** של אתר הבית

חברים באו לבקר בלי התראה. כללי ההסכם הם כללים בסיסיים בלוגיקה ובמתמטיקה.

בטבלה שלפניך מיינ את שמות הפעולה לפי בניינים, וציין את הבניין בראש כל עמודה.

(2) כתוב את שם הפועל של שם הפעולה התראה.

ב. במקרים רבים שם הפעולה אינו מתאים בבניין לפועל שאת פעולתו הוא מציין.

לפניך ארבעה שמות פעולה. **הקף** את שם הפעולה שאיננו מאותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מציין.

הַחֲלִטָּה, הַשְׁעָרָה, גְּרוּשׁ, הוֹבְלָה

ג. שמות במשקלי שמות פעולה יכולים לעיתים לציין לא רק פעולה, אלא לציין גם שמות עצם מוחשיים.

לפניך שני זוגות משפטים, ובכל זוג מודגש פעמיים אותו שם: פעם השם מציין פעולה, ופעם הוא מציין שם עצם

מוחשי. בכל זוג משפטים **הקף** רק את השם המציין פעולה.

- זוג I: סיימתי את האריזה של המזוודה בערב שלפני הטיול.
- לאחר פתיחת המוצר השליכו את האריזה לפח הכתום.

- זוג II : סבי קיבל בדואר הַזְמָנָה ליריד התעסוקה.
- אף על פי שחבריי הציעו לי לבוא איתם לטיול, לא הלכתי כי הרגשתי שההַזְמָנָה שלהם לא הייתה אמיתית.



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281 + נספח

15. א.

לפניך צירופים, ובהם מודגשים שמות עצם במשמעות בעלי תפקיד או בעלי מקצוע.

חִילִים משוחררים, מוֹרִים צעירים, מְהַנְדָּסִים בתחילת דרכם, רוֹפְאִים ותיקים,

מְמַחִים בתחום המתמטיקה, קְרִינִים בטלוויזיה, מְנַהֲלִים של מפעלים

(1) העתק רק את השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) ציין את המשקלים של שמות העצם האחרים.

ב. לפניך משפט ובו צורות בינוני.

למה מעסיקים בישראל אינם מעסיקים עובדים מבוגרים?

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת לו: שם עצם, שם תואר או פועל.

ג. לפניך שני משפטים ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

(1) מטרתה של התוכנית החדשה היא לעודד מְעַרְבוֹת של בני נוער בחיי הקהילה.

(2) בימינו יותר ויותר נשים מְעַרְבוֹת בניהול הבכיר.

שתי המילים המודגשות מסתיימות בצורתן סופי.

ציין את סוג הצורתן הסופי שבכל אחת מן המילים המודגשות: צורת גזירה או צורת נטייה.

(1) מְעַרְבוֹת _____

(2) מְעַרְבוֹת _____

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

/בהמשך דפי טיוטה/

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281 + נספח

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 10-14 (לכל שאלה — 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

10. א. לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.
- לכל משפט כתוב את הגזרה של הפועל המודגש ואת המשמעות של הפועל.
- החופשה תִּמְּהָ וְהַתְּלַמִּידִים שָׁבוּ לַמַּסְלול הַלִּימוּדִים.
- הגזרה: _____
- המשמעות: _____
- הוא תִּמְּהָ עַל הַבְּחִירָה בַּחֲבֵרוֹ הַבִּיִּישָׁן לַתְּפִקִיד הַמוֹבִיל בַּמְּשִׁימָה.
- הגזרה: _____
- המשמעות: _____
- כתוב שם עצם מן השורש של הפועל תִּמְּהָ: _____

ב. לפניך משפט ובו צורות בינוני.

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת אליו: שם עצם, שם תואר, פועל.

נתונים מוטעים שמוזנים במחשב מובילים אותו למסקנות משובשות.

ג. לפניך קטע ובו צורות אחדות מודגשות ומנוקדות — מקצתן תקינות ומקצתן אינן תקינות.

יריד הצדקה יוקם השנה על יד הַמְּרַפָּאָה.

למשתתפי היריד מְצִיעִים לְהֵנוֹת מכיבוד קל וּלְרִכְשׁ מוצרים שונים במחיר מוזל.

ביריד תיערך הגרלה. כדי להשתתף בה יש לְמַלֵּא פרטים אישיים בטפסים הַמְּיוֹעָדִים לַכֶּךְ.

(1) מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים שאינן תקינות.

(2) בחר במילה אחת שהקפת.

הסבב במונחים דקדוקיים מדוע היא אינה תקינה.

או

נקד את המילה באופן שישקף הגייה נכונה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281 + נספח

11. א. לפניך שתי קבוצות של פעלים, II-I.

I. גִּזַּר, שִׁוְּלַל, פִּוְּרַר, צוּלַל

II. מִאָט, מִרַר, מִגֵּן, מִסַּב

(1) העתק מכל קבוצה את הפועל שהוא בבניין פִּעַל.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(2) לכל קבוצה כתוב את הבניין המשותף לשאר הפעלים.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(3) • מהי הגזרה המשותפת לכל הפעלים בקבוצה II ? _____

• הוכח את קביעתך באמצעות הפועל מִסַּב. _____

ב. לפניך שלוש מילים מחידושי האקדמיה: צְמִיגָאִי, מַעְגָּנָה, מַגְבִּיהַ

אפשר לשער את משמעותה של כל מילה על פי השורש שלה ועל פי המשקל או הצורן הסופי שלה.

(1) כתוב ליד כל מילה את משמעותה המשוערת, על פי השורש ודרך התצורה שלה.

צְמִיגָאִי _____

מַעְגָּנָה _____

מַגְבִּיהַ _____

(2) בחר במילה אחת והסבר את קביעתך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281 + נספח

12. א. לפניך שתי קבוצות של מילים, II-I.

לכל מילה מקבוצה I התאם מילה מקבוצה II מאותו הבניין. כתוב את זוגות המילים ואת הבניין של כל זוג.

I. ספוק, מצוי, אדמה, יחתם

II. השענות, מרומם, השתוקקות, לזון

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

ב. לפניך שני שמות המסתיימים ב-Xות: עליונות – הטהרות

הסבר את ההבדל ביניהם מבחינת דרך התצורה.

ג. לפניך שלושה שמות פועל בבניין קל.

ליד כל אחד משמות הפועל כתוב פועל מאותו השורש, בבניין הפעיל, בזמן עבר, בגוף נסתר.

לדעת _____

לזוז _____

לנסע _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281 + נספח

13. א. לפניך חמישה צירופים ובהם שמות תואר מודגשים.

- בית מְטָפֶח
בדיקה מְמַחֶשֶׁת
מזון מְתַעֵשׂ
מאמר מְתַרְגֵּם
כלי רכב מְמַנֵּעַ

העתק רק את שמות התואר ששורשיהם תנייניים, וציין ליד כל שם תואר שהעתקת את השורש הראשוני שממנו נגזר השורש התנייני.

ב. לפניך מילים מלשון חז"ל: אֶלּוּלִי, אֵיזָהוּ, לְפִיכָךְ

(1) מהי דרך התצורה המשותפת למילים אלה? _____

(2) לפניך רשימה של מילים מחידושי האקדמיה ללשון העברית.

תִצְרֹף (פֶּאזֶל), מַעְבְּדָן (לְבוּרְנֵט), מְעוֹנוֹעַ (קְרוּיוֹן), עֲלִילוֹן (קוּמִיקֶס),

תְּקָלִיטוֹר (קוּמִפֶּקֶט דִּיֶּסֶק), רְגָשֶׁת (אֶלְרִגִּיָּה)

• הקף רק את המילים שדרך התצורה שלהן היא דרך התצורה שצינת בסעיף ב(1).

• בחר בשתי מילים שלא הקפת ודרכי התצורה שלהן שונות זו מזו.

העתק את שתי המילים שבחרת, וציין את דרך התצורה של כל אחת מהן.

ג. מהי צורת העתיד של הפועל דִּמָּה ? הקף את התשובה הנכונה.

יִדְמָה , יִדְמָה , יִדְמָה



עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281 + נספח

14. א. "הם מְשָׁלִים את עצמם שאולי הפעם יצליחו." (טקסט ג, פסקה ח)

(1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל מְשָׁלִים במשפט זה.

השורש: _____

הבניין: _____

(2) • בהקשר אחר יש לפועל מְשָׁלִים משמעות אחרת. כתוב משפט, ושבץ בו את הפועל במשמעות האחרת.

• כתוב את השורש ואת הגוף של הפועל במשפט שכתבת.

השורש: _____

הגוף: _____

(3) ציין שני פרטים דקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל מְשָׁלִים. _____

ב. לפניך שלושה פעלים.

נועצת, מובלת, מתעדת

(1) לאחד מן הפעלים יש שתי דרכי ניתוח ושתי משמעויות שונות. הקף אותו.

(2) כתוב את שתי המשמעויות של הפועל, ולכל משמעות כתוב את השורש של הפועל וכתוב שם פעולה

משורש זה.

I. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

II. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא את הקטע, וענה על השאלות שאחריו.

כמה דקות לפני טקס פתיחת המכבייה ה־15 אָרַע אסון נורא: גשר עץ אשר הֻצַּב מעל נחל הירקון המזוהם קרס. עשרות ספורטאים נפלו לנחל. לקראת המכבייה ה־16 הוקם לראשונה אגף המטפל בנושא הבטיחות, כדי להבטיח שמקרים כאלה לא יִשָּׁנוּ.

(1) ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים בקטע.

הפעלים	שורש	בניין
אָרַע		
הֻצַּב		
יִשָּׁנוּ		

(2) הקף את צורת ההווה באותו הבניין של הפועל יִשָּׁנוּ.

שְׁנוּיִים מְשֻׁנִּים נִשְׁנִים מְשֻׁנָּגִים

(3) במשפט שלפניך כתובה מילה פעמיים: פעם בצורה המשקפת הגייה נכונה ופעם בצורה המשקפת הגייה שגויה.

הקף את הצורה המשקפת את ההגייה הנכונה.

גשר עץ הוצב מעל נחל הירקון הַמְזוּהָם / מְזוּהָם.

ב. לפניך קטע, ובו רשמים מטקס הפתיחה של המכבייה העשרים. בקטע מילים מודגשות – מקצתן תקינות

ומקצתן אינן תקינות.

במכבייה נִכְרָכִים יחד הָפֵן הספורטיבי, האישי והציוני. דוגמה לכך הייתה בטקס הפתיחה של המכבייה העשרים: סְפוּרְטָאִי קנדי הֻצֵּעַ נישואין לבת זוגו כשהוא נרגש וּמְעוֹדָד מצהלות של אלפי הצופים. אין ספק כי מאירועים כאלה נוֹלְדוֹת אגדות.

(1) מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים שאינן תקינות.

(2) בחר במילה אחת שהקפת, וענה על אחד מן הסעיפים I-II שלפניך.

I. הסבר במונחים דקדוקיים מדוע המילה שבחרת אינה תקינה.

או

II. נקד את המילה שבחרת באופן שישקף הגייה נכונה.

12. א. לפניך קטע על פי דבריו של יוסף יקותיאל, ובו פעלים מודגשים. קרא את הקטע וענה על השאלות שאחריו.

המכבייה, כינוס הספורט העולמי שלנו, תשמש לנו מבחן כוחות ועלייה במדרגות חינוך הספורט, ועל פי תוצאותיה נִכְוֶנּוּ לנו צעדינו בעתיד. מלבד מבחן הספורט תשמש המכבייה מבחן לאומי למאות ואלפי הצעירים אשר יֵעָלוּ לארץ-ישראל. הם יִשְׁאַפּוּ את אוויר המולדת, יֵאָזְינוּ לשפת עמם הַקָּמָה לתחייה ויֵשׁוּבוּ לגולה מלאי עוז ומרץ עד בוא זמנם לעלות ארצה.

(1) הַקָּף את הפועל היוצא דוֹפֵן מבחינת הַגִּזְרָה, על פי ההקשר בקטע.

נִכְוֶנּוּ קָמָה יָעָלוּ יֵשׁוּבוּ

(2) הַקָּף את הפועל היוצא דוֹפֵן מבחינת הַבְּנִיין, על פי ההקשר בקטע.

יָעָלוּ יֵאָזְינוּ יֵשׁוּבוּ יִשְׁאַפּוּ

(3) הַקָּף את צורת העתיד באותו הבניין של הפועל נִכְוֶנּוּ.

יִכְוֶנּוּ יִכְנּוּ יִכְוֶנּוּ יִכְנּוּ

ב. לפניך משפטים, ובכל משפט מודגשת מילה.

- לא אחת מובעת תְּמִיּהָה אם האירוע הזה נחוץ.
 - היו שהאמינו כי הַתְּעִירוֹת במדינה שבה הם חיים תמחק את האנטישמיות.
 - קונסטנטין מטוסביץ' הוא שיאן ישראל בקפיצה לַגִּבָּה.
 - בשנים האחרונות פָּחַתָּה ההתעניינות במכבייה.
 - בארץ-ישראל הַתְּהִיָּה "היהודי החדש".
 - כיום כמעט אין זכר לַחֲזוֹן של יקותיאל שארץ-ישראל תהיה מרכז רוחני לתפוצות.
- מִיֵּין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות על פי הַגִּזְרָה: גזרת השלמים אֲז גזרת נחי ל"י/ה.

שלמים	נחי ל"י/ה

ג. לפניך צירופי מילים, ובכל אחד מהם המילה הראשונה מודגשת.

תְּפִוצָּה יהודית _____
 תוֹדָעָה לאומית _____
 מִסַּע שורשים _____

לצד כל צירוף כתוב שם פועל מאותו שורש של המילה המודגשת בכל בניין שתבחר.

13. א.

לפניך שלושה משפטים, ובהם שלוש מילים מודגשות.

- רבים קיוו כי המכבייה תשמש מָנוֹף להגדלת היישוב היהודי בארץ.
 - הקבוצה יכולה לְמַנֵּף את הניצחון שלה כדי לעלות לליגת העל.
 - אני שמח ומתרגש לְהַנִּיף את דגל המדינה בטקס הפתיחה של המכבייה.
- כל אחת מן המילים המודגשות מייצגת שלב בתהליך של יצירת שורש תנייני.
כתוב את שלוש המילים לפי סדר התהליך.

ב.

לפניך משפט על פי טקסט 1 ובו שלוש מילים מודגשות.

המכבייה הראשונה תִּנְרָמָה לְהַרְמַת המורל בקרב יושבי הארץ וְהִרְיָמָה את קרנה של התנועה הציונית בקרב יהדות התפוצות.

- (1) מבין שלוש המילים המודגשות במשפט הקף את המילה שנוצרה משורש תנייני.
- (2) כתוב מהו שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני. _____

ג.

לפניך שני משפטים, ובהם שלוש מילים מודגשות.

- ארגון "מכבי" העולמי אימץ את תפיסתו של יקותיאל, ולרכיב הספורט נוסף גם הַמְנִיעַ של חיזוק הקשר בין יהדות התפוצות לארץ, אולם כיום אין כמעט זכר לחזון של יקותיאל שארץ-ישראל תהיה מרכז רוחני לתפוצות ואמצעי לַמְנִיעַת התבוללות.
 - ספורטאים יהודים מארץ-ישראל היו מְנוּעִים באותה תקופה מהשתתפות באולימפיאדה.
- (1) מבין שלוש המילים המודגשות הקף את המילה או את המילים שהאות מ"ם שבהן היא שורשית.
- (2) בטבלה שלפניך מייין את שלוש המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי הבניין, וציין את הבניין של כל קבוצה.

- (3) ציין את חלק הדיבור של המילה מְנִיעַ שבמשפט הראשון. _____

14. א.

לפניך מונחים מתחום האימון הגופני שחידשה האקדמיה ללשון העברית.

מְסִלָּת כושר – מתקן לאימוני כושר, ובו מסילה קצרה. בשעת הפעלת המתקן המסילה נעה והמתאמן צועד או

רץ עליה. שם רווח למתקן זה הוא הֶלִיכּוֹן.

מְאוּץ (סֶפְרִינֵט) – מרוץ תחרותי למרחקים קצרים.

לְחֻצִית – מכשיר קפיצי לחיזוק שרירי היד.

מוֹנֶה פסיעות – מכשיר הנישא על גוף האדם ומונה את פסיעותיו על ידי חישת תנועת הגוף.

(1) מיין בטבלה את המילים שלפניך לשתי קבוצות לפי דרך התצורה.

מְסִלָּה הֶלִיכּוֹן מְאוּץ לְחֻצִית מוֹנֶה פסיעות

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) ציין את השורש של כל אחת מן המילים שדרך תצורתן היא שורש ומשקל.

ב. לפניך משפט, ובו מילים מודגשות.

עשרות אלפי רָצִים וְרָצוֹת השתתפו בִּמְרוֹץ הלילה של תל אביב.

(1) מהו השורש המשותף למילים המודגשות? _____

(2) מהו חלק הדיבור של המילים רָצִים וְרָצוֹת המודגשות במשפט הנתון? _____

ג. בכל מכבייה נבחר אחד הספורטאים לשאת את לפיד המכבייה.

לפניך כמה מילים. הקף את המילה המתאימה לְכִנוּת את נושא הלפיד, והסבר את תשובתך במונחים דקדוקיים.

לְפִידוֹן לְפִידוֹן לְפִידוֹת לְפִידָּה

הסבר:

80 מדינות אחד

15. א.

לפניך שני משפטים, ובהם שתי מילים מודגשות.

- "שמונים מדינות — **לב** אחד". (סיסמת המכבייה ה־20)
- "**צל** כבד הוטל על המדינה". (טקסט 1, שורות 40-41)

שתי המילים המודגשות שייכות לגזרת הכפולים.

בחר באחת מן המילים **לב** או **צל**, והוכח שהיא שייכת לגזרת הכפולים.

ב.

לפניך שני משפטים, ובהם שתי מילים מודגשות.

- באירוע הפתיחה של המכבייה חברי המשלחות **חֲגִיִּים** סביב האיצטדיון.
- בלוח השנה מצוינים כל ה**חֲגִיִּים** והמועדים.

(1) מבין שתי המילים המודגשות **הקף** את המילה השייכת לגזרת הכפולים.

(2) ציין את **השורש** של המילה המודגשת **האחרת** (שלא הקפת).

(3) ציין את **השורש** של המילה **מוֹעֲדִים** הכתובה במשפט השני.

ג.

לפניך מילים מודגשות מתחום הספורט הנוטות במשקלי **שמות הפעולה**.

הַאֲבָקוֹת, שְׁחִיָּה, הַתְּעַמְלוֹת, אֶגְרוֹף, חֲתִירָה,

מְגוֹר (נוקאאוט) — מכת אגרוף שאחריה היריב אינו מסוגל לעמוד שוב על רגליו.

סִבְסוֹב — תנועה של שחקן כדורסל שבה רגלו האחת קבועה בִּמְקוֹם כמו ציר ורגלו השנייה נעה בחופשיות.

(1) השורש של אחת מן המילים המודגשות הוא שורש **גזר שם**.

ציין את **שם העצם** שממנו נגזר השורש.

(2) מבין המילים המודגשות **הקף שתי** מילים שהמשקל שלהן **משותף**, וציין את המשקל.

(3) **קִשְׁתוֹת** היא ענף ספורט שבו קולעים למטרה בחץ וקשת.

האם **דרך תצורתה** של המילה **קִשְׁתוֹת** היא כמו דרך התצורה של המילים המודגשות שבראש סעיף ג?
נמק את תשובתך.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.
ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא אותו, והשלם את הטבלה שאחריו.

אני מתבונן בבני דור ה-Y, ואני כִּמְהָ לאמצם אל ליבי. אני חָס על התבגרותם הכה מוקדמת.
אני מביט בהם, אך מבטם נעוץ במסכי המחשב והטלפון: הם מִיִּטְיָבִים לנצל את המכשירים
הדיגיטליים. מנות הטלוויזיה שדור זה הָאֲבֵס בהן מגיל אפס לא הוֹתִירוּ מקום לתמימותם של
בני דור זה: הם גִּרְשׁוּ מגן עדן עוד בטרם חָווּ אותו ממש.

לפניך טבלה, ובה הפעלים המודגשים בקטע. כתוב את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הפועל	השורש	הבניין
כִּמְהָ		
חָס		
מִיִּטְיָבִים		
הָאֲבֵס		
הוֹתִירוּ		
גִּרְשׁוּ		
חָווּ		

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- השימוש בטלפון החכם **מְתָאִים** כיום לכל אדם.
 - צעירים רבים **מְמַרִים** את פי הוריהם.
 - הורי דור ה-Y **מְרַשִּׁים** לילדיהם לבלות שעות רבות מול המסך.
 - דור ההורים **מְפַנֵּים** אט־אט את יתרונות הטכנולוגיה הדיגיטלית.
- (1) מיינ את הפעלים המודגשים לשת גזרות, על פי ההקשר של כל אחד מן הפעלים במשפט.
- רשום בראש כל עמודה את שם הגזרה.

הגזרה: _____	הגזרה: _____

- (2) בהקשרים אחרים אפשר לנתח שניים מן הפעלים שבסעיף ב בדרך נוספת.
- בחר אחד משני הפעלים האלה, הצע דרך אחרת לניתוחו (שורש, בניין, זמן, גוף), ושבץ אותו במשפט משלך.

لا تكتب في هذه المنطقة

מבוגרים רבים טוענים שבני דור ה-Y אשר גוֹדְלִים / גִּדְלִים בעולם ממוחשב, הם עצלנים. אולם מחקרים מראים שטענה זו מְפַרֶכֶת / מְפַרְכֶּת. על פי מחקרים אלה, דור ה-Y דווקא מְבִין / מְבִין היטב את המציאות. הצעירים יודעים שאם הם רוצים לממש את שאיפותיהם וּלְכַלְכֵּל / לְכַלְכֵּל את עצמם, עליהם להיות מוכנים למאמץ ולעבודה קשה.

כמו כן עובדים צעירים בני דור זה מכירים ביכולותיהם, מְאִזְנִים בין החיים הפרטיים ובין העבודה שלהם ומיטיבים לְבַטֵּא / לְבַטֹּת את דרישותיהם מן המעסיקים.

- (2) בחר שתיים מן הצורות שהקפת, והסבר מדוע קבעת שהגיייתן נכונה.

הטלפון הסלולרי עוזר לבני דור ה-Y **להתמקם** במרחב באמצעות **מפוי** ממוחשב, ומסייע להם **לתקשר** עם העולם.

- (2) הסבר את דרך ההיווצרות של השורש במילה היוצאת דופן.

- ג. "הטוויטר כמו הומצא לצורך נכֹתם".

- (3) כתוב פועל בבניין הפעיל הגזור משורש זה.

14. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- הִקֵּף את בית הספר בריצה קלה.
- הָאֵט את נסיעתך סמוך למעבר חצייה.
- הִדַּק את חגורת הבטיחות לפני הנסיעה.
- הִמַּר את הצפייה בטלוויזיה בפעילות ספורט.

(1) הִקֵּף את הפועל היוצא דופן מבחינת הַבְנִיין.

(2) מהו הַבְנִיין של פועל זה? _____

(3) מהו הַבְנִיין הַמְשׁוּתָף לשאר הפעלים? _____

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם יש פועל מודגש.

- הנער שוֹחַח עם חברו לכיתה.
 - נבחרת הכדורגל הַשִּׁיגָה תוצאות טובות במשחקי ליגת האלופות.
 - דור ההורים מְתַמְּוֹדֵד עם קשיי הסתגלות לטכנולוגיה הדיגיטלית.
 - קליטת שידורי הרדיו הַשְׁתַּבְּשָׁה בשל מזג האוויר.
- ליד כל פועל, כתוב פועל מן הפעלים המודגשים שבסעיף א, שהוא באותה הגזרה.

שוֹחַח _____

הַשִּׁיגָה _____

מְתַמְּוֹדֵד _____

הַשְׁתַּבְּשָׁה _____

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. לפניך רשימת צירופים. בכל צירוף יש מילה שבה האות תי"ו מודגשת.

הִתְרַ (בלתי מוגבל), הִתְפַּעַח (שכיחה), הִשְׁתַּנֵּה (הדור),
הִמְנִיעוּת (מן החיים האמיתיים), אִיוֹת (מילים), הִתְנַאי (עבודה),
הִתְכַּנְּנוּת (מחשב), הִתְסַמְּיִנִים (למחלה), הִתְלוּת (במסכים)

(1) לפניך טבלה. מייין בטבלה את המילים על פי סוג התי"ו שבהן.

תי"ו שורשית בלבד	תי"ו מוספית בלבד	תי"ו שורשית ותי"ו מוספית

(2) העתק מרשימת המילים בתחילת סעיף ג את המילים שהן שמות פעולה, וכתוב את ה**בניין** של כל אחת מהן.

15. א. לפניך קטע. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

דור ה־Y הוא הדור הראשון שנולד בעולם **ממוחשב**. מתחילת מהפכת המחשב האישי בני דור ה־Y היו החלוצים בשימוש בכלים הדיגיטליים: מחשב, אפליקציות בטלפון הסלולרי ועוד.

הפיתוח הטכנולוגי המהיר השפיע מאוד על דרך החשיבה ועל סגנון החיים של בני דור ה־Y, אך הייתה לו השפעה קטנה על בני דורות קודמים. העולם הדיגיטלי יצר פער **תרבותי** בין צעירי דור ה־Y לבין הוריהם והורי הוריהם. הנה כי כן בשעה שצעירים אלה פיתחו ידע **נרחב** בתוכנות חדשות, הוריהם ומוריהם דשדשו מאחור. עם זאת הרשת יצרה מוקד עניין **משותף** לבני דור ה־Y ולהוריהם.

- (1) מהו חלק הדיבור המשותף לכל המילים המודגשות בקטע? _____
- (2) מיין בטבלה את המילים המודגשות בקטע, על פי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

- (3) אפשר לחלק את הקבוצה של **בסיס וצורן סופי** חלוקה משנית. מיין את המילים בקבוצה זו לשתי קבוצות. כתוב שם לכל קבוצת משנה.

בסיס וצורן סופי	
קבוצה א: _____	קבוצה ב: _____

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

צעירי דור ה-Y רוצים לשפר את יכולתם המקצועית.

מהו סוג הצורך הסופי המשותף לשתי המילים האלה? **הקף** את התשובה ה**נכונה**.

צורן נטייה

יכולתם:

מקצועית:

I. הַקְרִיָּאָה של בני הנוער מסתכמת במסרונים קצרים.

II. הכתובת על החרס שנתגלה בחפירות אינה **קְרִיאָה** בגלל פגעי הזמן.

- באיזה משפט יש במילה "קריאה" צורן נטייה? _____
- ציין את המשקל של המילה "קריאה" בכל אחד מן המשפטים.

המשקל של "קריאה" במשפט I:

המשקל של "קריאה" במשפט II:

16. האקדמיה ללשון העברית פנתה לציבור התלמידים והזמינה אותו להמציא חלופה לצעצוע ששמו הלוועזי "ספינר".



א. לפניך כמה מן ההצעות לחלופה למילה "ספינר":

סבֶּסֶט, חוגית, חגודל, סחרירון,

משחג, מסבב

לפניך טבלה. מייין בה את ההצעות לקבוצות, לפי דרך התצורה שלהן, וכתוב את דרך התצורה של כל קבוצה.

דרך התצורה: _____	דרך התצורה: _____	דרך התצורה: _____

ב. (1) בחר מן הטבלה שני שמות שדרך תצורתם שונה זו מזו, והסבר את שיקול הדעת בקביעתם.

התייחס לשורשים, למשקלים, לבסיסים ולצורנים.

(2) תלמידים רבים טוענים שהספינר אינו רק לצורכי משחק, והיו אף שהציעו לקרוא לו **מַרְגִיעוֹן**.

מה ההבדל בין "מרגיעון" ובין "סחרירון" מבחינת המשמעות?

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

لا تكتب في هذه المنطقة

ג.

לפניך חמישה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- הנחתי את הַמִּגְבֵּת לייבוש על כיסא במרפסת.
- מִתְנַת היא כאב בשרירי המותניים המורגש לרוב רק בצד אחד של הגוף.
- בבית שכני הותקנה כִּסְפֵּת שמופעלת בטביעת אצבע.
- כדאי להביא מִחְצָלָת לטיולים.
- אפשר לקנות מִצָּקֶת מנירוסטה בחנות כלי בית.

- (1) הקף את שלוש המילים שהמשקל שלהן משותף.
- (2) מהו המשקל המשותף לשלוש המילים שהקפת? _____
- (3) מהי המשמעות של משקל זה? _____
- (4) ציין את הגזרה של כל אחת מן המילים שהקפת.

- (5) מהו המשקל של שתי המילים האחרות? _____
- (6) מהי משמעות המשקל בכל אחת משתי המילים האלה?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה מבניין הפעיל.

I	II
הַלּוֹאָה	הַלּוּיָה
הַשְׁקָאָה	הַשְׁקִיָּה
הַשְׁרָאָה	הַשְׁרִיָּה

(1) מהי הגזרה המשותפת לכל שמות הפעולה? _____

(2) איזו מן הקבוצות אינה בנויה על פי מאפייני הגזרה שציינת? _____

(3) ציין על פי איזו גזרה היא בנויה. _____

(4) הבא דוגמה משלך לשם פעולה מבניין הפעיל, השייך לגזרה שציינת בתת-סעיף (3).

(5) המילים בקבוצות מסודרות בצמדים.

באיזה צמד שתי המילים נושאות את אותה המשמעות? _____

בחר באחד מן הצמדים האחרים, ושבץ כל שם מן הצמד שבחרת במשפט שיבטא את המשמעות שלו (סך הכול – שני משפטים).

ב. לפניך קבוצת מילים: מְלוּי, בְּטוּי, חֲטוּי

הסבר במה דומה קבוצה זו לקבוצה שכתבת עליה בתת-סעיף א (2), ובמה היא שונה ממנה.

ג. לפניך רשימת מילים.

מְחַאָּה, מְחַמָּאָה, חֲחִיָּאָה

הקף את המילה או המילים מן הגזרה של המילה קָרְיָן.

ד. לפניך משפטים ובכל אחד מהם מודגשת מילה בשתי צורות.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. עובדה שאין להכחיש / להכחיש היא שחלק גדול מן התפילה מורכב מבקשות בכל תחומי החיים.

II. המאמץ החוזר ונשנה / נשנה להתפלל בכוונה מוליד תפילות של אמת.

III. התפילה מגיעה / מגיעה עד כיסא הכבוד.

(1) בכל משפט הקף את הצורה הנכונה.

(2) בחר בשתיים מן הצורות שהקפת, ונמק בנוגע לכל אחת מהן את בחירתך.

לא תכתב בזה המפה

לא לכתוב באזור זה

13. א. לפניך רשימת מלים.

יָעֵד, הַעֲדָתִי, תּוֹדָעָה, יַעוֹד עֵדוּד, אוהל מוֹעֵד, הוֹעֵד, הַתּוֹעֲדוֹת

(1) הקף את כל המילים מן השורש יע"ד / וע"ד.

(2) לפניך טבלה. מייין בה את המילים שהקפת לשתי קבוצות לפי המשמעות.

כתוב את המשמעות של כל קבוצה.

(3) העתק כל אחת מן המילים שלא הקפת, וכתוב את השורש שלה.

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. ההצלחה מְעִידָה על ההשקעה. _____

II. מְעִידָה וכישלון הן תחנות בדרך להצלחה. _____

(1) כתוב ליד כל משפט את התפקיד של האות מ"ם במילה המודגשת.

(2) הקף את המילה שהיא שם פעולה, וציין את הבניין שלה. _____

(3) ציין את השורש ואת חלק הדיבור של המילה שלא הקפת. _____

(4) מן השורש שציינת בתת-סעיף (3), גזור מילה בחלק דיבור אחר. _____

ציין את חלק הדיבור של המילה שכתבת. _____

لا تكتب في هذه المنطقة

14. א. לפניך ארבעה פעלים: מְפִיג, מְסִיק, מְצִיב, מְקַל

העתק את הפועל השייך לגזרת הכפולים (ע"ע). _____

ב. לפניך שתי קבוצות של מילים.

- בכל קבוצה הקף את המילה שהיא מגזרת חסרי פ"נ.
- כתוב את הגזרה המשותפת לשאר המילים בקבוצה.

I. בִּינָה, גִּישָׁה, שִׁיחָה, שִׁיבָה _____

II. לָשֶׁבֶת, לָרֶשֶׁת, לָדַעַת, לָגַעַת _____

ג. לפניך שני שורשים: נב"ט, נג"ד

(1) מכל אחד מן השורשים כתוב שני פעלים בבניין הפעיל שהמשמעויות שלהם שונות זו מזו (סך הכול – ארבעה פעלים).

נב"ט: _____

נג"ד: _____

(2) בחר בשורש אחד והסבר את המשמעות של כל אחד מן הפעלים שכתבת משורש זה.

ד. לפניך רשימה של פעלים.

צָרַף, צָמָא, חִדָּשׁ, עָשָׂה

- הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת הזמן.
- ציין את הזמן של הפועל היוצא דופן. _____
- ציין את הזמן של הפעלים האחרים. _____

15. לפניך שלושה משפטים, ובהם מודגשות מילים.

- (1) השאלה הִיסוּדִית ביותר היא מה תכלית התפילה.
- (2) אין לראות בתפילת הציבור משימה קוֹלֶקְטִיבִית לשיפור רמת החיים החוֹמְרִית.
- (3) שאיפתו הִטְבָּעִית של האדם לשפר את תנאי חייו יוצרת דחף להתפלל אל ה'.

א. כל המילים המודגשות נוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי (גזירה קווית), ובכולן התרחש תהליך בשני שלבים: בכל שלב נוסף צורן. כתוב את שני הצורנים המשותפים לכל המילים, ציין את המשמעות של כל אחד מהם, וקבע אם הוא צורן גזירה או צורן נטייה.

ב. במה שונה המילה קוֹלֶקְטִיבִית משאר המילים המודגשות?

ג. האם המילה תַּכְלִית נוצרה באותה דרך תצורה של כל המילים המודגשות? נמק את תשובתך.

ד. לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

כתוב ליד כל משפט את הגזרה של הפועל המודגש.

I. ועד הבית גָּבַה את דמי הוועד מן הדיירים.

II. למרות המעמד החשוב והכבוד שהוענקו לו לא גָּבַה לבו.

ה. בלשון הדיבור לעתים נוצרות מילים בדרך משובשת – שלא על פי כללי התצורה.

לפניך שתי מילים כאלה שהשתגרו בשפה.

תוֹבָנָה, מַצָּת

בחר באחת מן המילים, והסבר מה השיבוש שחל בדרך היווצרותה.

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

16. א.

התפילה היא תַּמְצִית עבודת ה'.

(1) ציין את השורש של המילה תַּמְצִית.

(2) משם העצם תַּמְצִית נגזר שורש תנייני. כתוב את השורש התנייני, והבא דוגמה לפועל שנגזר משורש זה.

ב.

בספרייה לומדים לַאֲתֹר מידע ולַתַּעַד אותו.

לפניך קביעה: שני הפעלים לַאֲתֹר ולַתַּעַד הם גְּזוּרֵי שֵׁם, ורק אחד מהם הוא גם תַּנְיִינִי.

נמק את שְׁנֵי חלקי הקביעה.

ג.

לפניך שלושה זוגות של מילים. כל זוג נוצר משורש משותף בשני משקלים קרובים.

<u>הַפְּעֵלָה</u>	<u>אַפְּעֵלָה</u>
הַבְּחָנָה	אַבְּחָנָה
הַבְּטָחָה	אַבְּטָחָה
הַזְכָּרָה	אַזְכָּרָה

(1) מאיזה משקל (הַפְּעֵלָה או אַפְּעֵלָה) נוצרו שורשים תנייניים?

(2) בחר באַחַת מן המילים שנוצר מהן שורש תנייני, וכתוב מן השורש התנייני פועל סְבִיל.

(3) לפניך זוג מילים נוסף: הַנְּחָה אַנְּחָה

האם אפשר לצרף את הזוג הזה לזוגות שלעיל? נמק את תשובתך.

ד.

המילה תַּקְדִּים יכולה לשמש בשני חלקי דיבור.

כתוב שני משפטים שבכל אחד מהם המילה תַּקְדִּים תהיה חלק דיבור אחר.

ליד כל משפט שכתבת ציין את חלק הדיבור.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.

ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. לפניך משפט וקטע קצר על פי הטקסטים, ובהם מילים מודגשות.

- בעבר הַשְׁתַּת החינוך בארץ על ערכים כגון טובת הכלל והחברה, אולם כיום החברה הישראלית מְתַגַּמֶּלֶת על הישגים אישיים.
- ההגשמה בקיבוץ אינה יכולה לְהַחֲשִׁב עוד ליעד עיקרי. כיום תנועות הנוער מְעַרְבוֹת בַּעֲשִׂיָּה החינוכית והציבורית, והן מסגרת לְשִׁיחַ עֲרָכִי על פי עֲרָכִי מְגַלֶּה העצמאות וצורכי השעה של מְדִינַת ישראל. דוֹמָה שמימתן של תנועות הנוער היא לְהוֹכִיחַ בכל פעם מחדש כי הוֹלָמוֹת אותן מילות השיר: "שירה, הנוער, שיר עתידנו".

א. ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

הַשְׁתַּת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְתַגַּמֶּלֶת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְעַרְבוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____
לְהוֹכִיחַ	שורש:	_____	בניין:	_____
הוֹלָמוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____

ב. ציין את הבניין של שם הפועל לְהַחֲשִׁב שבקטע. _____

ג. מהי צורת העתיד של הפועל דוֹמָה שבקטע? הקף את התשובה הנכונה.

יְדָמָה יְדָמָה יָדָם יְדָמָה

ד. בקטע מודגשים השמות עֲשִׂיָּה, שִׁיחַ, מְגַלֶּה, מְדִינָה

(1) מבין השמות האלה הקף רק את השמות שנגזרו מְגַזְרַת ע"ו.

(2) ציין את השורש של כל אחד מן השמות האחרים.

ה. תנועות הנוער הן מסגרת לשיח עֲרָכִי על פי עֲרָכִי מגילת העצמאות.

מבין שתי המילים המודגשות הקף את המילה שיש בה צוּרן גזירה, וציין את משמעותו. _____

لا تكتب في هذه المنطقة

13. א.

(1)

לפניך שני משפטים, ובכל משפט מילה מודגשת.

ציין לאחר כל משפט את חלק הדיבור ואת השורש של המילה המודגשת בו.

- כל חניך יגיע לפעולה בזמן. חלק הדיבור: _____ השורש: _____
- חינוך לעבודה עצמית המושתתת על יגיע כפיים של היחיד היה חידוש בולט.

חלק הדיבור: _____ השורש: _____

(2)

לפניך רשימת מילים.

יגע, יגע, יגע, יגע, יגע

מיון את המילים בטבלה שלפניך.

מילים שהשורש שלהן זהה לשורש של המילה יגיע	מילים שהשורש שלהן זהה לשורש של המילה יגיע

ב.

לפניך משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- ססמת הצופים היא "היה נכון!" _____
- אדם זה כן במעשיו ובדבריו. _____
- "האם יש בכוחן של תנועות הנוער לכוון סולידריות חברתית?" _____
- המורה לחינוך גופני מכריז לפני כל ריצה: "למקומות, הכון, רץ!" _____

(1)

ציין את השורש המשותף לכל המילים המודגשות. _____

(2)

ציין לאחר כל משפט את הבניין של המילה המודגשת בו.

ג.

לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים. כל פועל מודגש מובא בשתי צורות: בצורה תקינה ובצורה שאינה תקינה.

- כוחן החברתי של התנועות התבטא / התבטא בפעילותן להשגת היעדים הלאומיים והחברתיים.
- סיוז: "אנחנו מסרבים לקבל את התפיסה שמאחר שהכול מבלבל / מבלבל, אי-אפשר להגיד כלום על שום נושא."
- אברקי: "בעיני הערך המוסף שתנועת הנוער מציעה / מציעה הוא התנסות בעולם המבוגרים".

(1)

מבין הפעלים המודגשים הקף את צורות הפועל התקינות בלבד.

(2)

בחר בפועל אחד שהקפת, ונמק מדוע הוא הצורה התקינה. _____

14. א. לפניך קטע, על פי טקסט 1.

תנועות הנוער חתרו לכינונו של עולם שבו גם השכבות החלשות בחברה יזכו לדיור ולתזונה הולמים ולשירותי חינוך טובים ומתקדמים. תנועות הנוער דגלו ברעיון התקומה הלאומית ופעלו להעלאת המוני עולים לארץ. כל התנועות היו אמונות על השתלבות חניכיהן במערך ההגנה על חיי היהודים. תנועות הנוער היו מסגרת של חינוך מודרני לערכים השואב השראה מתורות של תיקון עולם בידי האדם. תנועת הנוער בארץ הייתה מסגרת שאפשרה הזדהות עם ערכי החברה. היא אפשרה את הכרת שבילי הארץ באמצעות טיולי הליכה בשבילים ובעמקים ושילוב של לימוד והנאה. תרומתן של תנועות הנוער באה לידי ביטוי בהיבט נוסף – פיתוח התרבות העברית המודרנית. תנועות הנוער השפיעו על השירה והריקוד העממיים וסייעו בהפצת השפה העברית ובהפיכתה לשפת ההוראה בבתי הספר בארץ.

העתק מן הקטע לטבלה שלפניך חמישה שמות פעולה מבניין הפעיל, וציין את השורש של כל שם פעולה שהעתקת.

שם פעולה מבניין הפעיל	השורש
1	
2	
3	
4	
5	

ב. לפניך הכותרת של טקסט 3 ובה הודגשה המילה "בניין", הכתובה בה פעמיים.

"תנועות הנוער: בניין חברה או בניין למשחקי חברה?"

לאחת מן המילים המודגשות יש משמעות של שם פעולה.

המר אותה בשם פעולה מאותו השורש וכתוב מחדש את הכותרת.

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. לפניך ארבעה משפטים, ובכל משפט פועל מודגש.

- התנועה חִרְתָּה על דגלה יעדים לאומיים וחברתיים.
- המציאות השְׁתַּנְתָּה.
- התנועה עֲנִתָה על צורכי השעה.
- ההנהגה הפוליטית לא כִּפְתָּה את תפיסת עולמה על התנועה.

(1) מבין הפעלים המודגשים העתק את הפועל היוצא דופן מבחינת הגִזְרָה, וציין את גִזְרָתוֹ.

הפועל היוצא דופן: _____

הגזרה שלו: _____

(2) ציין את הגזרה המשותפת לשאר הפעלים. _____

(3) ציין את שם הפעולה של הפועל כִּפְתָּה המודגש במשפט האחרון. _____

15. א. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

- תְּנוּעוֹת הַנוֹעַר הָאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵלִיּוֹת הָיוּ בְּרֹבֶן תּוֹלְדָהּ שֶׁל תְּנוּעוֹת הַנוֹעַר הַצִּיּוֹנִיּוֹת בְּגוֹלָה, שִׁקְמוּ בַּעֲקֻבוֹת הַהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁל בְּנֵי הַנוֹעֲרִים בָּאֲרָצוֹת שֶׁבָּהֶן צִמְחוּ. בְּמִרְכָּזָהּ שֶׁל הַהִתְעוֹרְרוֹת הַזֹּאת עֲמְדָה הַתְּבִיעָה לְזִכְרוֹתָיו שֶׁל הַנוֹעַר לְקַבֹּעַ אֶת גּוּרָלוֹ בַּעֲצָמוֹ.
- תְּנוּעוֹת הַנוֹעַר הוֹשִׁפְעוּ מִתּוֹרוֹת שֶׁל תִּקְוָה עוֹלָם בְּיַד אָדָם.
- בִּשְׁנוֹת הַשְּׂמוֹנִים נֹצֵר צוּר לְתוֹר אַחֵר יְעִידִים חֲדָשִׁים.

מִבֵּין הַמִּילִים הַמוֹדָגִשׁוֹת הַעֲתִק אֶת הַמִּילִים שֶׁבָּהֶן הָאוֹת תִּ"ו אֵינָה שׁוֹרֶשֶׁת, וְצִיֵּן אֶת הַשּׁוֹרֶשׁ שֶׁל כָּל מִילָה שֶׁהַעֲתִקָּה.

ב. בִּטְקֶסֶט 1 נִכְתַּב: "תְּנוּעוֹת הַנוֹעַר תִּרְמוּ לַעֲצוֹב סִגְנוֹן הַלְבוּשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי".

בְּרוּחַ זֶה, לְפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִים שֶׁבָּהֶם פּוֹעֵלִי לְבוּשׁ.

בְּעִבְרִית לֹבָשִׁים בְּגָדִים, וְאִז פּוֹשְׁטִים אוֹ מְסִיחִים אוֹתָם.

אֶת הַכּוֹבַע חוֹבְשִׁים, כַּפּוֹת עוֹטִים, וְתַכְשִׁיטִים עוֹנִידִים אוֹ עוֹדִים.

אֶת הַנֶּעְלָיִים נוֹעֲלִים, וְאִז חוֹלְצִים אוֹ מְשִׁילִים אוֹתָן.

כֹּתֵר שְׂמִים עַל הָרֹאשׁ.

(1) • הִקֵּף אֶת שְׁנֵי הַפְּעֻלִּים שְׂאִינָם מִבְּנִיין קָל.

• צִיֵּן אֶת הַבְּנִיין הַמִּשְׁתַּף לָהֶם.

• כָּתוּב אֶת הַשּׁוֹרֶשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד מִן הַפְּעֻלִּים שֶׁהִקְפַּת.

(2) • כָּתוּב אֶת שֵׁם הַפּוֹעֵל שֶׁל הַפּוֹעֵל עוֹטִים.

(3) • כָּתוּב אֶת שֵׁם הַפּוֹעֵל שֶׁל הַפּוֹעֵל שְׂמִים.

(4) • יִלְדִים קִטְנִים יוֹצְרִים לַעֲתִים פּוֹעֵלִי לְבוּשׁ, לְמַשֵּׁל: לְמַעַל מַעִיל, הַתְּפִגְ'מָתִי בְּפִיג'מָה.

הַסְבֵּר אֶת הַתְּהַלִּיךְ הַלְשׁוֹנִי שֶׁהֵבִיא לִיצִירַת הַשּׁוֹרֶשִׁים בַּפְּעֻלִּים שִׁיצְרוּ הַיִּלְדִּים.

16. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

בְּרִאיוֹן שהתפרסם בַּבְּטָאוֹן של אחת מתנועות הנוער אמר אחד הרכזים: "בתנועה שלנו יש נְסִיוֹן להגדיר מהו טוב ומהו רע. בפעולות בתנועה אנו עוסקים בהקניית ערכים חשובים כמו ערך הַשְׁוִיוֹן, המאבק בגזענות ועידוד דיאלוג". גם בַּעֲלוֹן של התנועה נכתבו דברים דומים, והודגש הִתְרוֹן של ההשתתפות בתנועת הנוער על פני פעילויות אחרות.

(1) מבין המילים המודגשות הקף את המילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

(2) ציין את משמעות הצורן הסופי במילה שהקפת. _____

(3) מיין בטבלה שלפניך את שאר המילים לשת קבוצות על פי המשקל.

--	--

(4) בקטע יש מילה השאולה מלעז.

העתק את המילה. _____

כתוב למילה חלופה עברית. _____

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

ב. בטקסט 1 נכתב: "תנועות אלה חתרו אפוא לכינונו של עולם שבו גם תושבי הפריפריה [...] יזכו לדיור ולתזונה הולמים".

האקדמיה ללשון העברית פנתה לציבור בבקשה לסייע לה במציאת חלופה עברית למילה הלועזית פריפריה. אחת ההצעות הייתה המילה שולָה. הצעה זו עוררה זעם בציבור, ראה הכותרת שלפניך.



(על פי ynet — ידיעות אחרונות [23/6/16]. אוחזר מ-www.ynet.co.il)

(1) הסבר מדוע התעורר זעם בציבור על ההצעה "שולָה" כחלופה למילה "פריפריה".

(2) בטבלה שלפניך מובאות הצעות נוספות למילה "פריפריה", והן ממוינות לקבוצות על פי השורש שלהן. ציין בטבלה שלפניך את השורש של כל קבוצת מילים.

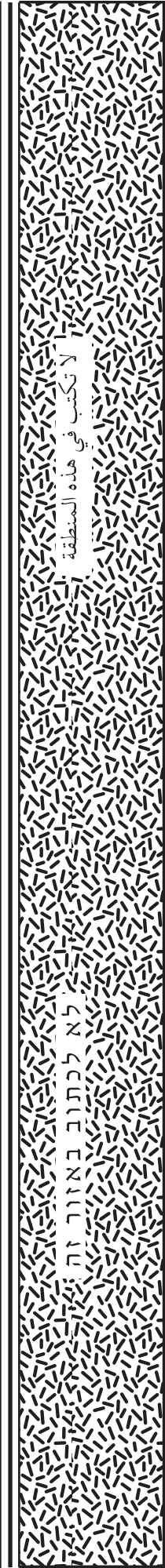
המילים	הִקָּף הִקְפִּיָּה מִקָּף הִקְפָּה מִקְפָּת	סִבְּבָה סָבָה סְבוּבָה סִבָּבָה	מַעֲטָפָת עוֹטְפָה מַעֲטָף עוֹטֵף	צְדוּדָה מִצַּד	מְרַחֶקָה רְחוּקִית מְרַחֶקֶת
השורש					

(3) מבין המילים בטבלה העתק מילה אחת שנוצרה בדרך של שורש ומשקל ומשמעות המשקל היא מקום.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך



פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.

ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך צירופים ומשפטים. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

אָצַר יצירה. אֶצֶר תערוכה נֹצְרִים זיכרונות מוֹצֵר תעשיית

מְצוֹר על העיר החברה מְצַרָה על עגמת הנפש שנגרמה לנוסעים.

תּוֹצֵרֶת כחול-לבן

(1) מן המילים המודגשות, הקף רק את המילים הגזורות מן השורש י/ו-צ-ר.

(2) העתק את המילים שאינן גזורות מן השורש י/ו-צ-ר, וציין את השורש

של כל אחת מן המילים שהעתקת.

ב. לפניך שלושה שמות פועל מן השורש י/ו-צ-ר. ציין את הבניין של כל אחד

משמות הפועל, וכתוב את שם הפעולה של כל אחד משמות הפועל.

לִיצֹר הבניין _____, שם הפעולה: _____

לְהוֹצִיר הבניין _____, שם הפעולה: _____

לִיצֹר הבניין _____, שם הפעולה: _____

ג. לפניך שני פתגמים הלקוחים מן המקורות. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

I. "אוי לי מיוֹצְרִי ואוי לי מִצְרִי" (התלמוד הבבלי).

II. "כי הנה כחומר ביד היוֹצֵר" (מן הפיוט).

(1) ציין לאיזה חלק דיבור שייכות המילים המודגשות בשני המשפטים.

(2) על פי המילים המודגשות בשני המשפטים, ציין שני מאפיינים של חלק הדיבור שצינת בסעיף ג(1).

13. א.

לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- I. מערכות החינוך הציבוריות תִּכְנְנָנוּ על פי צרכים כלכליים והתאימו לתקופה שבה הוקמו.
 - II. כיום ממשלות רבות כּוֹפּוֹת על בתי הספר מערכות של מבחנים סטנדרטיים והן מאמינות שמתן הזדמנות להיבחן שוב יַעֲלֶה את ממוצע הציונים.
 - III. אנשים מוכשרים רבים חושבים שהם לא מוכשרים משום שהדבר שהם טובים בו לא הֶעֱרַךְ בבית הספר או אפילו הוקע.
 - IV. רובינסון מוֹדֶה שהוא עצמו למד במערכת שהוא מוֹחָה נגדה.
- (1) הקף את המשפט ששני הפעלים המודגשים שבו נוטים באותו בניין.
 - (2) ציין את הבניין של שני הפעלים שהקפת.
 - (3) העתק את שאר הפעלים המודגשים, וציין את הבניין של כל אחד מהם.

ב.

(1)

לפניך משפט. במשפט זה מודגשות שתי מילים ולהן שורש משותף.

לדברי רובינסון, מערכת החינוך המְכַרֶּת לנו כיום מעוררת תחושת נְכּוֹר בקרב תלמידים רבים.

ציין את השורש המשותף לשתי המילים המודגשות.

(2)

הקף את המשפט המבטא את היחס הנכון בין משמעותות השורש של המילים מְכַרֶּת ונְכּוֹר.

— משמעותות השורש של שתי המילים זהה.

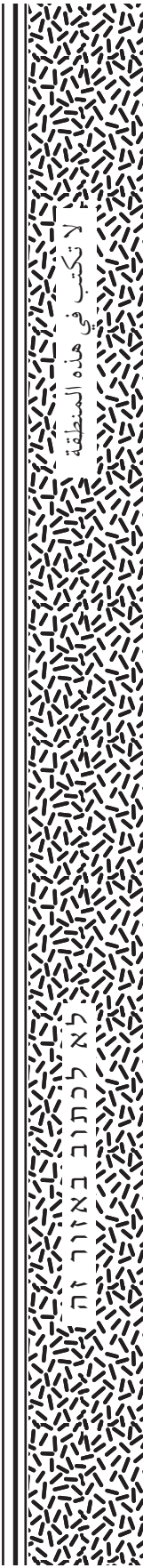
— משמעותות השורש של המילה הראשונה מנוגדת למשמעותות השורש של המילה השנייה.

— משמעותות השורש של המילה הראשונה היא משמעותות מוחשית, ואילו משמעותות השורש של המילה השנייה היא מופשטת.

— המשמעותות הנלוות (הקונוטציה) של השורש של שתי המילים היא שלילית.

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

/המשך בעמוד 19/



(3) לפניך ארבעה זוגות משפטים, בכל זוג מודגשות שתי מילים. ציין את מספרי הזוגות שהיחס בין משמעויות השורש של המילים המודגשות שבהם זהה ליחס הכתוב במשפט שהקפת בסעיף ב(2).

זוג I: מדינות העולם השלישי הזקוקות לעזרה מארצות רווחה מכונות גם מדינות נְחֻשָּׁלוֹת. יש הטוענים כי קשיים וייסורים מְחַשְּׁלִים את האדם.

זוג II: חותמת הדואר הִטְבְּעָה על המכתב. הספינה טְבְּעָה בים.

זוג III: "בראשית בְּרָא א-להים את השמים ואת הארץ" (בראשית, א, א). במקומות שונים בעולם מְבָרְאִים יערות כדי להשתמש בעצים לצורכי התעשייה.

זוג IV: הקפדנו לְשַׁמֵּר על הכללים. המוזאון מְשַׁמֵּר ממצאים ארכאולוגיים.

ג. לפניך ארבעה צירופים. בכל צירוף מודגש שם. הִרְצָאָה מרתקת הִמְצָאָה מעניינת הִבְנִיָּה של ידע הוֹרָאָה אחרת

מיין בטבלה שלפניך את השמות המודגשים לפי הגזרה.

גזרת נחי ל"א	גזרת נחי ל"י/ה

14. א.

לפניך חמישה משפטים, ובכל אחד מהם מודגש שם.

- יצירתיות היא תהליך של הפעלת הַדְמְיוֹן.
 - אלמנט נוסף הוא הנחלת הרעיון שֶׁבְּשָׁלוֹן יכול להיות חיובי.
 - כמה מן המיזמים הם: יצירת צעצועים מלגו, תכנות משחק או צילום סְרִטוֹן.
 - יש לנו יִתְאָבוֹן עצום ללמידה.
 - הַפְתָּרוֹנוֹת שרובינסון מציע קיצוניים לא פחות.
- (1) מבין השמות המודגשים, הקף את השם שנוצר בדרך של בסיס וצורן גזירה סופי.
- (2) ציין את צורן הגזירה הסופי בשם שהקפת ואת משמעות הצורן הסופי בשם זה.
- צורן הגזירה הסופי _____ משמעות צורן הגזירה הסופי _____
- (3) מייך את ארבעת השמות המודגשים הנותרים לשתי קבוצות על פי משקלם.

קבוצה I:

קבוצה II:

ב.

באקדמיה ללשון העברית טרם נקבעה חלופה למילה הלועזית "מייקר".

לפניך החלופות שדוברי העברית משתמשים בהן.

יִצְרָן, יוֹצֵר, תַּחְבִּיבָן, מְמַצֵּא,
יִצְרָנָאִי, מְפַתֵּחַ, עֹשֵׂן, בּוֹרֵא

- (1) בטבלה שלפניך, מייך את המילים לשתי קבוצות על פי דרך התצורה, וציין את דרך התצורה של כל אחת מן הקבוצות.

- (2) על פי רשימת המילים שלעיל, ציין ארבע אפשרויות ליצירת שמות בעברית שמשמעותם בעלי מקצוע.

/המשך בעמוד 21/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

15. א.

- לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.
- שנחאי המְמַקְמֶת בראש רשימת הערים המצליחות במבחנים הבין-לאומיים, מבין המדינות האסיאתיות, מְתַמְקֶדֶת כיום בקידום החשיבה היצירתית.
 - רְאִינֶתִי אנשים רבים בשנים האחרונות.
- (1) ציין את הַבִּינֵן של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

מְמַקְמֶת _____ מְתַמְקֶדֶת _____
רְאִינֶתִי _____

(2) שלושת הפעלים המודגשים נגזרו משורשים תנייניים. השלם את הטבלה שלפניך.

השורש הראשוני	שם העצם	השורש התנייני
מְמַקְמֶת		
מְתַמְקֶדֶת		
רְאִינֶתִי		

ב. לפניך שתי מילים: שוּוֹק וּמְמוֹן.

- ציין מה מייחד את דרך היווצרותם של השורשים של המילים האלה.

- בחר באחת מן המילים, והסבר כיצד נוצר השורש שלה.

ג.

לפניך שני משפטים, ובהם שני פעלים מודגשים.

I. נאומה של השרה תִּזְמֵן לשעת צפיית השיא.

II. השרה תִּזְמֵן לנאום בכנס.

(1) ציין את השורש ואת הַבִּינֵן של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

משפט I: תִּזְמֵן _____

משפט II: תִּזְמֵן _____

(2) כתוב את הצורה הפעילה של כל אחד מן הפעלים המודגשים (בגוף ובזמן שתבחר).

משפט I: תִּזְמֵן _____

משפט II: תִּזְמֵן _____

16. א.

לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

קרא את המשפטים וענה על הסעיפים שאחריהם.

- אָסוּר בהקדם לסניף הדואר.
- אָצָה לי הדרך, לכן לא אָאָט את קצב ההליכה.
- כשאסיים את עבודתי, אוֹכֵל לנוח.
- "גַּם כִּי אֵלֶיךָ בָּגִיא צִלְמוֹת לֹא אֵירָא רָע כִּי אַתָּה עֹמֵד" (תהלים כג, ד).

(1) חלק מאותיות האל"ף בפעלים המודגשים הן שורשיות וחלק הן מוספיות.

הקף את כל אותיות האל"ף השורשיות שבפעלים המודגשים.

(2) מהי משמעות האל"ף בפעלים שבהם היא משמשת מוספית?

(3) מן הפעלים המודגשים, מהו הפועל היוצא דופן מבחינת הגוף?

ציין את הגוף שלו.

ב. (1) לפניך קטע. נניח שהתבקשת לקרוא אותו בקול. הקף את הצורות שהגייתן נכונה.

איליץ' תַּאֲר / תַּאֲר את מערכת החינוך המודרנית כפי שהוא ראה אותה – מערכת הייררכית שִׁמְבֻּלְבֶּלֶת / מְבֻּלְבֶּלֶת בין הוראה לחינוך ומדכאת את רצונם של התלמידים ללמוד. בהרצאתו ב־TED בֶּטָא / בֶּטָא סר קן רובינסון עמדה דומה לעמדה של איליץ'. רובינסון ציין לטובה את רייף אקסווית', מורה בתיכון בלוס אנג'לס, שמצליח ללמד תלמידים עניים לדבר אנגלית שוטפת אף על פי שהם מְגִיעִים / מְגִיעִים משכונות מהגרים ורובם גוֹדְלִים / גְּדֻלִּים בסביבה שבה שיעור הנשירה של התלמידים גבוה.

(2) בחר בשתיים מן הצורות שהקפת, והסבר מדוע קבעת שהגיית כל אחת

מן הצורות שבחרת נכונה.

/המשך בעמוד 23/

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

- ג. לפניך הוראות משחק הלקוחות מאחת הרשתות החברתיות.
- כְּנִסּוּ למשחק, לְחַצּוּ על הפקודה "שְׁתַּכּוּ בציר הזמן שלכם" ואז בְּחַרוּ "שְׁתַּף בציר הזמן של חבר".
- על פי ההקשר במשפט זה, אחת מצורות הפועל המודגשות אינה תקינה.
- **הקף** אותה, וכתוב את צורת הפועל התקינה. _____
- העתק את שלוש צורות הפועל ה**תקינות**, וציין את ה**בניין** של כל אחת מהן.

_____	_____
_____	_____
_____	_____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.
ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך צירופים או משפטים ובהם מילים מודגשות. ציין את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

I. פעילויות במים מְתַנֵּנִת באישור ההורים. _____

מְתַנֵּנִת קטנות. _____

II. אין מוֹצֵא. _____ מְמַצְאִים חשובים. _____

III. מְקוֹם מרוחק. _____ מְשַׁדְּדוֹ מְמַקֵּם במרכז העיר. _____

IV. העובד תִּרְץ את איחורו. _____ אל תִּרְדַּד לחצר עכשיו! _____

ב. לפניך רשימת מילים.

נָדָה, טלפון נִידָה, ציפורים נוֹדְדוֹת, הִנִיד בראשו,
נע ונָדָה, לְנִדְדָה, נָדוּי, תִּנְדָּדָה, נִידָת משטרה

(1) הקף את כל המילים ששורשיהן נ-ו-ד/נ-י-ד.

(2) ציין את המשמעות הכללית המשותפת לשורשים נ-ו-ד/נ-י-ד.

(3) העתק כל אחת מן המילים שלא הקפת, וציין את השורש שלה.

13. א.

לפניך משפט ובו שני שמות פועל מודגשים.
יש לַעֲדֹכֶן את רשימת המשתתפים בטיול וּלְנִילֶן את הדף כדי שלא יירטב.
• ציין את השורש של כל אחד משמות הפועל.

I. לַעֲדֹכֶן _____

II. וּלְנִילֶן _____

• הסבר את דרך ההיווצרות של כל אחד מן השורשים.

ב.

לפניך קטע על פי מאמר 1.
לאחר אלפיים שנות גלות האמינו החלוצים כי תַצְפִּית על הנוף מעמיקה את הזיקה של המטיילים לארצם.

(1) ציין את השורש של המילה תַצְפִּית.

(2) משם העצם תַצְפִּית נגזר בעברית החדשה שורש תנייני. כתוב את השורש

התנייני, וציין דוגמה לפועל שנגזר ממנו.

ג.

לפניך רשימת שמות:

נֶשֶׁל"ח (שדה, לאום, חברה), צַה"ל (צבא הגנה לישראל),

מִנְשׁ"צ (מדריך של"ח צעיר), מִדְ"צ (מדריך צעיר).

(1) הסבר את דרך ההיווצרות של השמות האלה.

(2) השמות מִנְשׁ"צ וּמִדְ"צ מנוקדים על דרך משקל נפוץ בעברית.

• כתוב את המשקל.

• מדוע השמות מנוקדים דווקא על פי משקל זה?

(3) הקף את השמות שאינם נוטים במשקל שצינית בסעיף ג(2).

חֵיל, מִדְּע, דִּזֹּר, נֶהֱג, מִכָּר

• ציין את המשקל המשותף של השמות שהקפת.

• העתק את השמות שהקפת, וציין את השורש של כל אחד מהם.

14.

- לפניך שמות מתחום הטיוול, הסיירות והגאוגרפיה, ובצד פירושיהם.
- מתלול** – מדרון תלול
חולית – דיונה, גבעה של חולות נודדים
מחנאות – פעילות פנאי בחיק הטבע הכוללת הקמת מחנה ולינה באוהל או תחת כיפת השמים
מצוק – סלע זקוף וגבוה המתרומם בזווית אנכית
מאהל – מחנה של אוהלים
הסעית – כלי תחבורה הנוסע הלך ושוב במסלול קבוע (בלועזית: שאטל)
- א. בטבלה שלפניך, מייין את השמות שלעיל לשת קבוצות, על פי דרך תצורתם. כתוב את דרך התצורה של כל אחת מן הקבוצות.

ב. לפניך רשימה של צמחים ארץ-ישראליים. המילים המודגשות הן שמות תואר.



ששית מצויה, מסורן סרגלני,
 סגולית מחמשת, יצהרון מכסיף,
 אשמור קוצני, דובדבן שרוע (בתמונה),
 עציון פרסי

(1) העתק את כל שמות התואר שהם צורות בינוני, וציין ליד כל אחד מהם את ה**בנין** שממנו הוא נגזר.

(2) • ציין את דרך התצורה של שאר השמות המודגשים שברשימה. _____

• בחר בשם תואר אחד שנוצר בדרך התצורה שציינת, ופרט את דרך תצורתו.

15. א. לפניך שמות פעולה בבניינים שונים.

הַתֵּר, הַסְתַּוֵּדָּוֹת, קִימָה, הַצְטַדְקוֹת, הַעֲדָרוֹת,
הַשְׁוֹאָה, הַדִּיפָה, הוֹדְעָה, הַבְנָה, הַתְּמוּדָּוֹת

לפניך טבלה. שבץ כל אחד מן השמות במשבצת המתאימה לו בטבלה.

הקפד לשבץ את השם כראוי על פי גזרתו ובניינו.

התפעל	הפעיל	נפעל	קל	
				שלמים
				חסרי פ"נ
				נחי פ"ו
				ע"ו
				כפולים
				נחי ל"ה

ב. לפניך שני משפטים, ובהם שמות מודגשים.

— החולד הציץ מתוך הַמְחִלָּה.

— מְחִילָה ביהדות מותנית בהבעת חרטה.

(1) כתוב את השורש של כל אחד מן השמות המודגשים.

מְחִלָּה _____

מְחִילָה _____

(2) הקף את השם המשמש שם פעולה, וציין את הבניין שלו. _____

(3) מן השורש של השם שלא הקפת, כתוב שם עצם אן שם תואר. _____

/המשך בעמוד 21/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

16. א.

לפניך משפט ובו ארבע צורות פועל מודגשות.

ראש אגף של"ח במשרד החינוך אמר כי המסלולים של הטיולים החדשים
מאתגרים, מסקרנים, מעוררים רגשות ומאפשרים להביא לידי ביטוי
יכולות וכישורים.

(1) ציין שלושה פרטים דקדוקיים המשותפים לכל צורות הפועל המודגשות
(את הפרטים בחר מן הרשימה שלפניך: שורש, בניין, גוף, זמן, גזרה), ופרט את
תשובתיך.

(2) מבין צורות הפועל המודגשות, הסבר במה צורת הפועל מעוררים יוצאת דופן.

ב.

לפניך הנחיות לטיול מוצלח.

- לשמות הרבה מים.
- להשתטות קצת.
- להתוות דרך.
- לא לתעות בדרך.

(1) כתוב את הגזרה המשותפת לכל הפעלים. _____

(2) כתוב את הבניין של כל אחד מן הפעלים.

לשמות: _____ להשתטות: _____

להתוות: _____ לתעות: _____

(3) • מבין ארבעת הפעלים המודגשים העתק את הפועל שאין בו תי"ו שורשית.

• כתוב שם עצם (אך לא שם פעולה) הנגזר מן השורש של הפועל שהעתקת.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה — 10 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- (1) עד סוף 2016 צפויים להגיע למדינות אירופה מיליוני פליטים. בעקבות תופעה זו עלולה להתרחש תפנית היסטורית אדירה.
 - (2) מי שמתבונן במהגרים המגיעים לאדמת אירופה נוכח לדעת כי הם אינם נרתעים מן הקשיים הצפויים להם.
 - (3) מדינות אירופה רוצות להשיג כוח עבודה זול, עם זה עליהן לנהוג בהבנה כלפי המהגרים שנמלטו מארצות מוצאם, ולתת להם תנאי מחיה נאותים.
 - (4) היו שהעזו להתריע על זרם הפליטים הגובר לאירופה ודרשו לעצור אותו.
 - (5) התכניות לקליטת המהגרים באירופה יטענו תקוות בלב המהגרים.
- שים לב: המשימות בסעיפי השאלה נוגעות למילים המודגשות בלבד.

א. — העתק את כל הפעלים מן הגזרה של הפועל יטענו.

— ציין איזה פועל מבין הפעלים שהעתקת הוא בבנין של הפועל יטענו.

ב. העתק שני שמות מן הגזרה של הפועל מתבונן. כתוב את הגזרה המשותפת.

השמות: _____ הגזרה המשותפת: _____

ג. העתק פועל ושם מגזרת נחי פי"ו. _____

ד. העתק שם מן הגזרה של הפועל צפויים. _____

ה. במשפט (4) כתובים הפעלים העזו, להתריע.

— ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים.

העזו _____ להתריע _____

— קבע איזה משני השורשים הוא שורש תנייני. _____

פְּרֵט את דרך ההיווצרות של הפועל משורש זה.

لا تكسب في هذه المنطقة

12. א.

לפניך משפט, ובו מילים מודגשות.

מדינות אירופה **מְתוֹכְחוֹת** על המדיניות שיש לנקוט כלפי המהגרים, וכמה מהן **מְסֻבּוֹת לְהִשְׁתַּתֵּף** בקליטת ה**מְהַגְרִים** בתחומן בדרך של חלוקה **מְסֻכָּמֶת** בין המדינות.

(1) העתק מן המילים המודגשות שני זוגות של מילים – בכל זוג שתי המילים מאותו ה**בְּנִיין**. כתוב את הבניין המשותף לכל זוג.

הזוג: _____ הבניין המשותף: _____

הזוג: _____ הבניין המשותף: _____

(2) העתק מן המילים המודגשות שבמשפט:

פועל: _____

שם עצם: _____

שם תואר: _____

ב.

לפניך רשימת שמות.

מְנַהִיגוֹת הַתְּמוֹדוֹת עֲרִיצוֹת תִּירוֹת הַעֲדָרוֹת
העתק מן הרשימה רק את המילים שבהן הסיומת X היא צורן סופי.

ג.

לפניך שני משפטים ובהם המילה **שְׁבִירָה**.

(1) יהלום מנצנץ בגלל **שְׁבִירָה** של קרני האור.

(2) לא רצוי לתת לילדים קטנים צלחת **שְׁבִירָה**.

(1) באיזה מן המשפטים יש במילה **שְׁבִירָה** צורן נטייה? _____

(2) ציין את המשקל של המילה **שְׁבִירָה** בכל אחד מן המשפטים.

משפט (1): _____

משפט (2): _____

(שים לב: סעיף ד של השאלה בעמוד הבא).

7. האקדמיה ללשון העברית ביקשה מן הציבור להציע חלופות למילים לועזיות.

לפניך הצעות לחלופות של שתי מילים.

בכל אחת מן המילים בחר בהצעה אחת שלדעתך היא המתאימה ביותר. נמק את

בחירתך (שים לב לשורש, לדרך התצורה ולמשמעות).

(1) המילה הלועזית: פּוֹמֶפֶה (פותח סתימות ידני).

ההצעות: חוֹלָצוֹן, מְשַׁלֵּף, פִּמְפִּמָּה

(2) המילה הלועזית: קְלִידוֹסְקוֹפ (מכשיר בצורת גליל שבו שברי זכוכית צבעוניים.

בעת סיבוב הגליל משתקפים בו צורות וצבעים. מקור המילה קליידוסקופ

מיוונית, והיא מורכבת מן המילים יפה + דמות + לראות).

ההצעות: מְקַסְמָה, גִּלְלוֹר, סִסְגוֹנוֹן

/המשך בעמוד 17/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

לא תכתב في هذه المنطقة

13. א.

לפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות.

— הַתְּקָצִיב מיועד לבניית מרכזי קליטה למהגרים.

— יש תְּקָצוּב גם לתכנית לגירוש מהגרים.

לפניך חמישה היגדים. הקף את המספר של ההיגדים הנכונים.

(1) שני השמות — תְּקָצִיב, תְּקָצוּב — הם משורש בעל ארבעה עיצורים.

(2) שני השמות — תְּקָצִיב, תְּקָצוּב — הם שמות פעולה.

(3) אחד מן השמות — תְּקָצִיב או תְּקָצוּב — הוא שם פעולה של בניין פיעל.

(4) שני השמות — תְּקָצִיב, תְּקָצוּב — הם משורש תנייני.

(5) שני השמות — תְּקָצִיב, תְּקָצוּב — נוצרו בדרך של שורש ומשקל.

ב. לפניך רשימת מילים.

מִמֶּתִּין מְגוֹן רֹאשׁוֹן נֶכוֹן זָכְרוֹן מִשְׁפָּטוֹן

העתק מן הרשימה —

• מילה שהנו"ן הסופית שבה היא אחת מאותיות השורש: _____

• מילה שהנו"ן הסופית שבה שייכת למשקל: _____

• מילה שהנו"ן הסופית שבה שייכת לצורן הסופי: _____

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

• מדינות אירופה אינן מחויבות לקלוט בַּשְׂטָחֹן את כל המהגרים.

• יש הטוענים כי מי שמתנגד לקליטת פליטים במדינתו הוא גִּזְעָן.

מבין המילים המודגשות קבע באיזו מילה יש צורן גזירה ובאיזו מילה יש צורן נטייה.

שְׂטָחֹן: _____ גִּזְעָן: _____

ד. לפניך ארבעה שמות פועל משורשים מרובעים. הסבר את דרך ההיווצרות של

כל אחד מן השורשים.

לְעַדְדָן _____

לְדַפְדֹף _____

לְנִילָן _____

לְמַחְזֹר _____

14. לפניך רשימת מילים.

הוֹנָאָה, לווי, מְצִיָּאָה, הַרְשָׁאָה, קָרִין,
הַפְּנִיָּה, שְׂגִיָּאָה, בְּטוּי, הוֹדִיָּה

א. מיינ את המילים בטבלה שלפניך לשלוש קבוצות לפי הגזרה.

ב. כתוב את שם הגזרה של כל אחת מן הקבוצות.

ג. לפניך שתי מילים: בְּנָאִי יִמָּאִי.

כתוב במה דומות ובהם שונות שתי המילים מבחינת דרך התצורה שלהן ומבחינת המשמעות שלהן. הסבר את תשובתך.

ד. לפניך משפטים, ובהם מודגשים פעלים סבילים.

לכל אחד מן הפעלים כתוב שם פועל פָּעִיל.

- אירופה מוֹצֵפֶת מהגרים. _____
- קצב ההגירה לא הוֹאָט. _____
- ידם של אזרחים רבים באירופה מוֹשְׁטָט לסייע למהגרים. _____

/המשך בעמוד 19/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

15. א.

לפניך רשימת מילים: שמות ופעלים.

— ליד כל שם כתוב את המשקל שלו ואת משמעותו.

— ליד כל פועל כתוב את הבניין שלו.

מיעד _____

תקועים _____

קדחת _____

הגירה _____

יחסמו _____

גרוש _____

ב.

לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל. קרא את המשפטים וענה על השאלות שאחריהם.

I. ארגוני סיוע לפליטים **יעלו** את סוגיית מצוקת הפליטים בדיון מיוחד באו"ם.

II. מחירי הנסיעה לא **יעלו** בשנת התקציב הנוכחית.

(1) ציין את השורש המשותף לשני הפעלים המודגשים: _____

(2) ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין של הפועל **יעלו** במשפט I: _____

הבניין של הפועל **יעלו** במשפט II: _____

(3) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל המודגש במשפט שלפניך:

השלטונות **ייעלו** את קליטת הפליטים. _____

ג.

לפניך שתי קבוצות של שמות, ובכל קבוצה ארבעה שמות שנוצרו משורש ומשקל.

בכל אחת מן הקבוצות הקף את השם היוצא דופן מבחינת המשקל.

הסבר את קביעתך.

(1) מעבר, מזגן, מורד, מכון

(2) תליה, תפיסה, ריצה, תגובה

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

זוה עליך לענות על ארבע שאלות.

גל ארבע מן השאלות 13-17. (לכל שאלה – 10 נקודות)

לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

לפניך קטע שהודגשו בו פעלים ושמות פועל.

אנו מוצפים בשלל גירויים המפתים אותנו לצרוך מזונות מסוימים, והדברים נכונים בייחוד בנוגע לילדים. למשל, שתייה של משקה קל מסוים עשויה להראות כמו בחירה עצמאית, אך לעתים היא נובעת מהיותו זול, מלא בסוכר המעורר תחושה טובה. על ההורים לגונן על ילדיהם: להיות מערים בבחירת המזון המוגש להם ולהוריש לילדיהם דפוסי תזונה נכונים.

א. לפניך טבלה, ובה הפעלים ושמות הפועל שבקטע. נתח בה כל פועל לשורש ולבניין.

הפועל	השורש	הבניין
מוצפים		
נכונים		
להראות		
נובעת		
מעורר		
לגונן		
מערים		
להוריש		

ב. ליד כל אחד מן הפעלים שלפניך, כתוב פועל מאותו השורש, אך בבניין אחר.

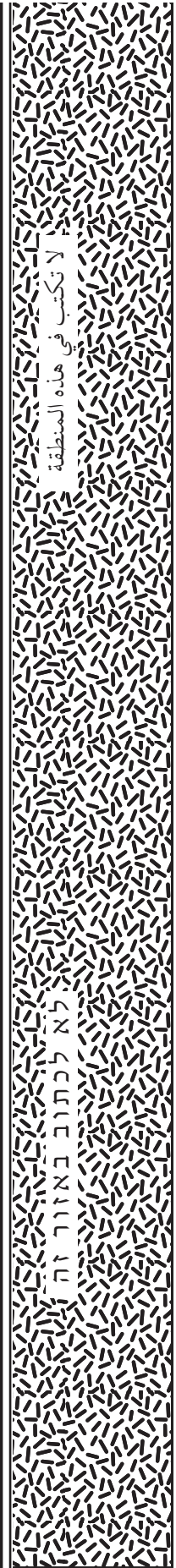
מוצפים _____

נכונים _____

ג. כתוב שם עצם מן השורש של שם הפועל לגונן. _____

ד. הקף את צורת העתיד של שם הפועל להראות.

אָרָאָה אַרְאָה אִירָאָה אֶתְרָאָה



14. א.

לפניך רשימה של פעלים ושמות, ובכל אחד מהם חסרה אות שורש.

מִגֵּשׁ מְגִלָּה יָתֵן דִּם יֵאָטוּ יִגִּידוּ

מיינ בטבלה את הפעלים והשמות לשתי קבוצות על פי הגזרה, וציין בראש את הגזרה של כל קבוצה.

ב.

לפניך משפט ובו מודגשים שני פעלים.

ראש עיריית ניר-יורק **חֹקֵק** חוק המחייב את רשתות המזון לסמן ¹ המנות שכמות הנתרן בהן גדולה. לשם כך מונה גוף ה**מוֹדֵד** את כמויות ה

נתח בטבלה שלפניך את שני הפעלים המודגשים.

	חֹקֵק	מוֹדֵד
שורש		
בניין		
זמן		
גוף		

ג.

את הפועל **קָרַב** אפשר להבין בשתי משמעויות שונות כשהוא בלי הקשר. כתוב שני משפטים שכל אחד מהם יבטא משמעות אחרת של הפועל.

נתח את הפועל **קָרַב** בכל משפט שכתבת (על פי הבניין, הגוף והזמן).

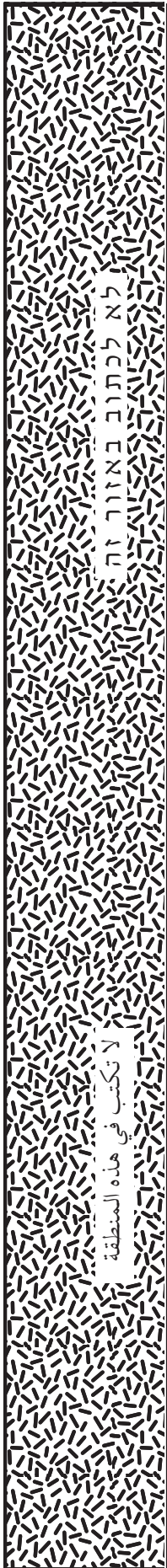
I. משפט במשמעות זו: _____

ניתוח הפועל במשמעות זו: _____

II. משפט במשמעות זו: _____

ניתוח הפועל במשמעות זו: _____

/המשך 1



15. א.

לפניך רשימת מילים ובכל מילה כתובה האות יו"ד.

הַתְּנִיתֶם שָׁרִים מִישׁוֹר לְבָרִיאוֹת חֲזָאִי

(1) הקף רק את המילים שהיו"ד הכתובה בהן היא יו"ד שורשית.

(2) העתק את המילים שהקפת, וכתוב את השורש של כל אחת מהן.

ב.

לפניך משפטים ובהם שלוש מילים מודגשות.

- הוועדה המייעצת דְּיָחָה על ממצאיה.
 - מזון מְתַעֵשׂ גורם לבזבז משאבים.
 - עורך המחקר שְׁקָלַל את התשובות שבשאלונים.
- ציין את השורש של כל אחת מן המילים, והסבר כיצד נוצר השורש.

דְּיָחָה

מְתַעֵשׂ

שְׁקָלַל

16. א.

לפניך צירופי סמיכות, ובכל אחד מהם מודגש השם הראשון (הנסמך).

(1) ציין את השורש של כל אחד מן השמות המודגשים.

_____	הַפֶּרֶת חוֹק
_____	הַחֲמֶרֶת העונש
_____	הַסֶּרֶת מגבלות
_____	הַעֲלֵאת מודעות
_____	הַקֶּפֶת הבניין

(2) ציין את המשקל הַמְשׁוּתַף לשמות המודגשים.

(3) לפניך צירוף סמיכות, ובו מודגש השם הראשון (הנסמך).

הַרְגֵּלִי אכילה

מה המשותף למַשְׁקַל של שם זה ולמַשְׁקַל שכתבת בתת-סעיף (2).

ב.

לפניך קטע.

ייצור הבשר פוגע בכדור הארץ. תעשיית הבשר גורמת לפליטה של גזי חממה, לזיהום של מקורות מים, לבזבז מים וכן לבירוא יערות למרעה. תפקוד האדם מושפע מן התנאים על פני כדור הארץ.

(1) הקף בקטע חמישה שמות פעולה השייכים לאותו הבניין.

(2) ציין את הבניין של שמות הפעולה שהקפת: _____

ג.

לפניך משפט, ובו שם מודגש.

תְּזוּנָה היא צריכה של חומרי מזון לשם התפתחות ויצירת אנרגייה.

(1) ציין את השורש של השם תְּזוּנָה . _____

(2) האקדמיה ללשון העברית החליטה שעל דרך המשקל של תְּזוּנָה, שהוא משקל

תְּקוּלָה, ינוקדו גם מילים מגזרות אחרות.

לפניך שמות במשקל תְּקוּלָה.

תְּאֻצָּה תְּעוּזָה תְּמִוּרָה תְּקוּמָה

הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה, וציין את הגזרה שלו. _____

17. א. לפניך קטע מן המחזה לילדים "עוץ לי גוץ לי" שכתב אברהם שלונסקי (כפי שהופיע באתר האקדמיה ללשון העברית). בקטע הודגשו מילים.



נִזְדַּמְן לִי בֵיתוֹן קֶטְנֶטְן כְּנֶגֶד
עֵינִי, זַעֲטוּט כָּזָה, פֶּעֶטוּט
כָּזָה, בֵּית - כְּזִית! מְנֶגֶד לוֹ
מְדוּרָנֶת דּוֹלָקֶת, וּמִסְבִּיב
לְמְדוּרָנֶת מְכַרֵּר לוֹ אֵיזָה
בְּרִנְשׁוֹן, וְהוּא עַל־בְּלוֹב כָּזָה,
זַעֲרוֹר כָּזָה... אָכֵן בְּרִנְשׁוֹן
קֶטְנֶטְן, אִישׁוֹן-פְּזִיזוֹן כָּזָה,
מִצְחִיקוֹן כָּזָה...

- (1) ציין את המשמעות המשותפת לכל המילים המודגשות.
(2) מייך בטבלה שלפניך את המילים המודגשות לפי שתי דרכי תצורה, וציין בראש כל עמודה את דרך התצורה של המילים שבה.

- ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מסומנת בקו המילה **סביבתי**.
- I. החברה להגנת הטבע מפעילה תכנית לחינוך **סביבתי** שמטרתה לחזק את ערכי השמירה על הטבע והסביבה בקרב הדור הצעיר.
- II. **בסביבתי** הקרובה רבים מדברים על חשיבות המזון הבריא.
- ציין את סוג הצורך הסופי במילה "סביבתי" בכל אחד מן המשפטים (צורך גזירה או צורך נטייה) ואת משמעותו.

משפט I: סוג הצורך _____ משמעותו _____

משפט II: סוג הצורך _____ משמעותו _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.

ענה על ארבע מן השאלות 11-15. (לכל שאלה – 10 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך שמונה מילים שהן צורות בינוני בנקבה.

מִנְחָה נְדוּנָה מְפֻלֵּית נוֹדַעַת

מְאֻטָּה מְסֻתּוֹבֶבֶת מוֹכֶנָה מְשֻׁתָּנָה

לפניך טבלה. **שבץ** כל אחת מן המילים במשבצת המתאימה לה בטבלה.

הקפד לשבץ את המילה כראוי על פי גזרתה ובניינה.

גזרה / בניין	נפעל	הפעיל	הופעל	התפעל
נחי פ"ו				
נחי ל"ה				
ע"ו				
כפולים				

ב. לפניך קטע משיר **לחמוטל**, שכתב חיים נחמן ביאליק.

מָה אוֹכְלָה

חֲמוּטָל?

פְּרִי הַגֶּן

מִלּוֹא הַסֵּל!

[...]

מָה לוֹמְדָה

חֲמוּטָל?

אֶל תִּשְׁאַל

אֶל תִּשְׁאַל

חֲמוּטָל

לֹא לוֹמְדָה כָּלָל!

(לקוח מן האתר זמרשת – זמר עברי מוקדם www.zemereshet.co.il)

הקף בשיר שתי מילים בצורת בינוני בנקבה, **וּכְתוּב** את הצורה הנהוגה בימינו

של כל אחת מן המילים. _____ , _____

ג. על פי שני הסעיפים א-ב, ציין את שני צורני הנטייה בבינוני נקבה בעברית.

(שים לב: סעיף ד בעמוד הבא.)

/המשך בעמוד 15/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

ד. לפניך רשימת שמות עצם בנקבה. השמות מציינים בעלות תפקיד או עיסוק.

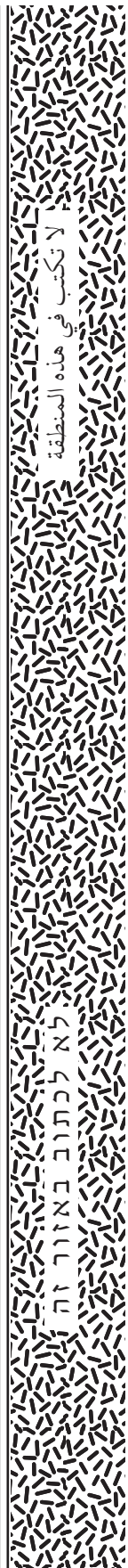
מִלְכָּה שׁוֹפֶטֶת מְדִרְיָה חִילָת מְרַצָּה חֲלוּצָה שְׂגִירָה

- (1) הקף את כל השמות הנוטים במשקלי הבינוני.
(2) בחר באחד מן השמות הנוטים במשקלי הבינוני, שיכול לשמש הן פועל הן שם עצם, וחבר שני משפטים:

משפט I – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא פועל: _____

משפט II – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא שם עצם: _____

- (3) בחר בשם אחד מרשימת השמות הנוטים במשקלים אחרים (לא במשקלי הבינוני). העתק אותו, וציין את משקלו.



12. א.

לפניך רשימה של מילים (פעלים ושמות).

הַדְרִידֶר מְסוּק חָקָה תִּקְחִי הַתְּמָמוּ
מַצִּיגִים תִּנְצְלוּ גַע תִּחְגּוּ יוֹדְעוּ

- (1) הקף בק את המילים שחסרה בהן את שורש.
- (2) העתק כל אחת מן המילים שהקפת, וציין לידה את השורש שלה.

ב.

לפניך שלושה שמות פועל.

לָרַדְתָּ, לָגַשְׁתָּ, לְטַעַתָּ

- (1) הקף את שם הפועל היוצא דופן מבחינת הגזרה.
- (2) ציין את הגזרה שלו _____
- (3) ציין את הגזרה המשותפת לשני שמות הפועל האחרים _____

ג.

לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

I. כמו בעבר, גם בימינו נוצרות הזדמנויות להגדרה מחדש של התפקידים המסורתיים.

II. החלוצות נוצרות בלבן עלבונות ואכזבות.

- (1) ציין את ההבדלים בין שני הפעלים המודגשים במשפטים I ו-II.
- בתשובתך פרט את ההבדלים (שים לב לשורש, לבניין, לזמן ולגוף).

- (2) כתוב בזמן עתיד כל אחד מן הפעלים המודגשים.
נוצרות _____ נוצרות _____
- (3) לפניך כותרת מתוך ספר מדעים לבתי ספר יסודיים: "כיצד נוצרות עונות השנה?"
כיצד יש לקרוא את המילה "נוצרות" במשפט זה: כמו במשפט I או כמו במשפט II ? _____

/המשך בעמוד 17/

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

13. א.

לפניך קטע על פי מאמרה של דפנה יזרעאלי (טקסט 1).

תקופות אלה הצטיינו ביצירתיות חברתית, בערעור על מוסכמות ובעריכת ניסויים בדפוסי חיים חדשים. רבים מן המכשולים שהפריעו לעיצוב מחודש של תפקידי שני המינים צומצמו, ונוצרה הזדמנות להגדרה מחדש של התפקידים המסורתיים ושל היחסים בין גברים לנשים. הארגונים של תנועת העבודה הציונית הכריזו טרם עלייתם ארצה על אידאולוגיה של שוויון. שוויון הנשים היה לכאורה מובן מאליו והתבטא בשילוב שני המינים בקבוצות ובפעולות של ארגונים אלה. אך כשהגיעו ארצה נשללה מן הנשים ההזדמנות לכבוש תחומי עבודה חדשים כמו החקלאות והשמירה.

העתק מן הקטע ארבעה שמות הנוטים במשקלי שמות הפעולה מבניינים שונים, וציין את הבניין של כל שם פעולה.

שם	_____ , הבניין:
שם	_____ , הבניין:
שם	_____ , הבניין:
שם	_____ , הבניין:

ב. לפניך ארבעה צמדי מילים.

הַשְׂרָיָה	הַשְׂרָאָה
הַלְוָאָה	הַלְוִיָּה
נְדוּי	נְדוּאָה
הַנְּגִדָה	הַנְּגִדָה

(1) עיין בכל צמד. אם השורש של שתי המילים בצמד הוא זהה, ציין בקו שליד

הצמד את השורש המשותף למילים. אם השורשים של שתי המילים בצמד

שונים זה מזה, ציין בקו שליד הצמד את השורש של כל מילה.

(2) בחר באחד מן הצמדים שהשורש של שתי המילים שבו זהה, וכתוב משפט או

צירוף לכל אחת מן המילים שבצמד.

משפט או צירוף למילה הראשונה: _____

משפט או צירוף למילה השנייה: _____

14. לפניך משפט, ובו מודגשת מילה.

שכני הַתְּנִיעַ את מכוניתו.

א. ציין את השורש ואת הבניין של המילה המודגשת.

השורש _____ הבניין _____

ב. הסבר את התהליך שבו נוצר השורש של המילה המודגשת.

ג. מן השורש של הפועל הַתְּנִיעַ נגזר שם העצם מְתַנֵּעַ (סְטֵרִיזֶר).

מהי דרך התצורה של שם העצם מְתַנֵּעַ? פרט אותה.

דרך התצורה: _____

פירוט: _____

ד. לפניך שלושה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

I. המכונית לא מְגַנָּה כפי שדרשה חברת הביטוח.

II. גן הילדים אינו מוֹגֵן.

III. אנו מְגַנְּים כל תופעה של אלימות.

(1) השורש של אחד מן הפעלים המודגשים דומה בדרך היווצרותו לשורש של

הפועל הַתְּנִיעַ. מהו פועל זה?

(2) ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים האחרים.

ה. לפניך שני פעלים שנגזרו משורשים מרובעים.

I. מְסַרֵּר החלופה העברית שהציעה האקדמיה ללשון העברית לפועל סִמַּס, המקובל בלשון הדיבור.

II. טִלְפֵּן

הסבר את דרך ההיווצרות של כל אחד מן השורשים המרובעים.

מְסַרֵּר _____

טִלְפֵּן _____

15. א.

לפניך רשימה של מילים:

שירות, עוות, ראות, שטות, גלות, ציות

(1) כל המילים שברשימה נוצרו באותה דרך תצורה.

ציין את דרך התצורה.

(2) מייין את המילים שברשימה לשתי קבוצות, על פי הגזרה, וציין בכותרת את

הגזרה של כל קבוצה.

ב.

לפניך טקסט על פי האקדמיה ללשון העברית, שהושמט ממנו מידע.

השלם בטקסט את המידע החסר.

כמה עקרונות מנחים את הוועדה בבואה למצוא חלופות עבריות למילים הלועזיות:

- הדרך הראשית ליצירת מילה חדשה היא **יציקת שורש במשקל**. נבחר שורש המתאים להביע את העניין, והוא ניצוק במשקל מתאים. לדוגמה:

מַצְלָה (מנגל, גריל) — מן השורש _____⁽¹⁾ במשקל _____⁽²⁾,
על דרך מילים כמו מַקְלָה ומַמְחָה.

בְּשֻׁמָּה (ארומה) — מן השורש _____⁽³⁾ במשקל _____⁽⁴⁾
על דרך מילים כמו נְסֻחָה ו _____⁽⁵⁾.

- יש שהמילה החדשה נגזרת על ידי הוספת **סופית** למילה קיימת. לדוגמה:

תַּנְוִירִין (טוסטר אובן) — סיומת _____⁽⁶⁾ לציון _____⁽⁷⁾

צְמִיגָה (פנצ'ריה) — סיומת _____⁽⁸⁾ לציון _____⁽⁹⁾

- לעתים רחוקות נוקטים גם דרך של _____⁽¹⁰⁾. לדוגמה המילה **זֶרְקוֹר**

(פרוז'קטור) נוצרה מן המילים: _____⁽¹¹⁾ + _____⁽¹²⁾.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך